VERENIGING VRIENDEN VAN DE ISVW

Vriendenmagazine

JAARGANG 27 • NUMMER 2 • JULI 2021

VERENIGING VRIENDEN

ISVW.NL

"Het is niet de overtuiging dat iets in orde zal komen, maar de zekerheid dat iets zinvol is, hoe het ook afloopt."

V. Havel

Inhoudsopgave

Vriendenmagazine nr. 2 - juli 2021 *'De kunst van het ongelukkig zijn'*

De Voorzitter aan het woord . . . 3
De kunst van het ongelukkig zijn . . . 4
Agenda Activiteiten Vrienden . . . 5
Nacht van de filosofie . . . 6
Filosofisch café, Dirk de wachter . . . 7
Nieuwe Vrienden . . . 10
Filosofie aan de keukentafel . . . 11
Frederik van Eedenlezing ISVW . . . 12
Een gevallen vrouw . . . 14
Mag ik het met jouw robot doen? . . . 15
Filosofisch Lexicon, Conatus . . . 16
Lustrumcommissie, oproep . . . 20
Nietsche vs Murdoch . . . 21
Vacatures vriendenbestuur . . . 22
Column . . . 25
Colofon . . . 28

LANDGOED ISVW.NL

3-daags arrangement € 135,- p.p.

Kom dan naar de bossen van Leusden en geniet drie dagen van de rust en de natuur.

Driedaags arrangement in de bossen van Leusden à € 135,- per persoon.
Het arrangement bestaat uit:

- Twee overnachtingen in een tweepersoons comfortkamer met uitzicht op het bos
- Twee keer een ontbijtpakket en twee keer een dagschotel
- Gratis wandel / fietsroutes
- Flesje witte of rode wijn op de kamer
- Onbeperkt koffie en thee tijdens uw gehele verblijf
- Gebruik van onze terrassen

Op basis van twee personen per kamer, excl. € 1,67 pppn toeristenbelasting.

Wij hanteren de dan geldende coronamaatregelen.

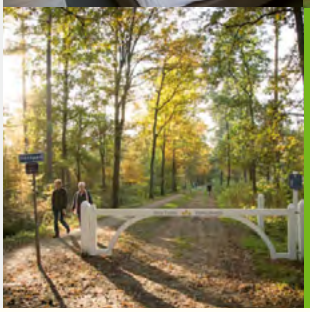

Onze keuken werkt voornamelijk met biologische of anderszins verantwoorde producten.

Vraag naar de mogelijkheden via receptie@isvw.nl of per telefoon 033-4650700.

LANDGOED ISVW | DODEWEG 8 | 3832 RD LEUSDEN | 033 - 465 07 00 | INFO@ISVW.NL | WWW.LANDGOEDISVW.NL

De voorzitter aan het woord ...

De zon breekt door

Door Fred Ahsmann
Voorzitter Vrienden ISVW

Na wekenlang druilerig weer en de onverminderde last en ergernis van de beperkende coronamaatregelen, lijkt het erop, dat we eindelijk weer licht en lucht krijgen. Vorig weekend mocht ik deelnemen aan een cursus bij ISVW in Leusden. Na maandenlange stilte in het instituut was er eindelijk weer wat van de oude sfeer en dynamiek te merken. Dit ondanks de vreemde situatie dat je alleen maar mocht eten en drinken op je hotelkamer of op ruime afstand van een andere tafel in de cursusruimte. Laten we hopen dat dit een blijvende verbetering is van de situatie in de wereld en dat we dit najaar niet opnieuw gedwongen worden om ons terug te trekken in onze huizen.

Over ANBI

Toch was het afgelopen periode niet alleen maar kommer en kwel. Het beste nieuws, dat alweer enige tijd achter ons ligt, is dat we vanaf 1 januari 2021 weer een ANBI, een Algemeen Nut Beogende Instelling zijn. Op 23 augustus vorig jaar is tijdens de ALV besloten om de statuten aan te passen, zodat we als Vriendenvereniging een veranderde doelstelling hebben. Deze verandering houdt in dat we de ISVW ondersteunen voor de activiteiten op het gebied van de publieksfilosofie. Daarnaast kunnen ook andere organisaties die initiatieven ontplooien om filosofie voor een breed publiek toegankelijk maken een beroep doen op de Vriendenvereniging. Op 17 december zijn de aangepaste statuten bij de notaris vastgelegd. Vervolgens is het bestuurskader, het huishoudelijk reglement en het beleidsplan, op de nieuwe situatie aangepast. Ook de website van de vereniging moest grondig veranderd worden om te kunnen voldoen aan de ANBI-richtlijnen. Tijdens een extra Algemene Ledenvergadering op 21 februari hebben de leden ingestemd met de aanpassingen. Daarna kon de formele aanvraag ingediend worden bij de Belastingdienst. Op 8 maart berichtte die ons dat we voldoen aan de criteria en beschikken over de ANBI-status. Dat was voor ons een hele opluchting. Deze status betekent, dat we de ISVW weer kunnen ondersteunen, zonder dat we daarvoor een schenkingsbelasting moeten betalen. Bovendien zijn we nu als vereniging aantrekkelijker voor donaties en legaten.

Over Subsidie

Het bestuur heeft een proces ingericht voor het aanvragen en toekennen van subsidies aan uitzonderlijke initiatieven op het gebied van de publieksfilosofie. Via de website kunnen aanvragen worden ingediend en twee keer per jaar wordt er besloten welke aanvragen gehonoreerd worden. In maart heeft het bestuur een aanvraag van het Nederlands Gesprekscentrum (NGC) goedgekeurd, voor het subsidiëren van een studie naar de effecten van de activiteiten van het NGC, dat in de tweede wereldoorlog is opgericht in het gijzelaarskamp St. Michielsgestel. In dit VM wordt hierover meer informatie gegeven. Inmiddels zijn er nog een tweetal aanvragen voor ondersteuning binnengekomen, waarover het bestuur dit najaar een besluit zal nemen. We zijn verheugd dat we de publieksfilosofie op deze wijze kunnen helpen.

Over het Vrienden Lustrum

2021 is een lustrumjaar. De Vriendenvereniging bestaat 105 jaar. Voorwaar, een hele tijd en de vereniging is nog steeds een levendige en enthousiaste club van beoefenaars en geïnteresseerden in filosofie. Door de coronatoestand, en de onzekerheden die hiermee samenhangen, heeft het bestuur nog geen concrete plannen ontwikkeld om dit heuglijke feit te vieren. Nu het er echter op lijkt dat we weer bijeen kunnen komen bij de ISVW, wordt het tijd om werk te maken van de lustrumviering. Hiertoe willen we een lustrumcommissie oprichten, die plannen opstelt en de organisatie ter hand neemt. Geïnteresseerde leden kunnen zich hiervoor bij het bestuur melden. Wij hopen dat we een mooie en interessante lustrumviering kunnen houden in de tweede helft van het jaar.

Over de ALV

De komende ALV was gepland voor 20 juni a.s. Het leek erop dat het nog niet mogelijk zou zijn om deze vergadering op locatie bij ISVW te houden. Daarom heeft het bestuur besloten om de ALV te verplaatsen tot na de zomervakanties, zodat er een grote kans is, dat we deze vergadering weer fysiek bij ISVW kunnen houden. De nieuwe datum voor deze ALV is 5 september. Aansluitend aan de ALV zal er een Vriendenlunch zijn met muzikale omlijsting.

Over de Bestuurssamenstelling

Onze penningmeester, Gerard Geerlings, zal bij de komende ALV zijn bestuursfunctie beëindigen. Inmiddels is er een nieuwe kandidaat-penningmeester geselecteerd, die bij de ALV zal worden voorgesteld. Door herschikking van de bestuursfuncties, is er een vacature ontstaan voor de functie van secretaris. Geïnteresseerde leden kunnen zich hiervoor bij het bestuur melden. Tevens is er een vacature voor een algemeen bestuurslid, doordat Mariëlle van Aggelen heeft besloten haar bestuursfunctie neer te leggen. In dit magazine zijn de verkorte profielen voor de bestuursfuncties opgenomen.

Tot slot

Het afgelopen half jaar zijn alle Filosofische Café via zoom-sessies georganiseerd. Dat was allesbehalve optimaal, maar we zijn toch reuzeblij dat het gelukt is om ondanks al het coronagedoe de continuïteit van de Cafés te houden. Er waren telkens rond de 50 deelnemers en het lukte wonderwel om op digitale wijze met elkaar in gesprek te gaan. Gelukkig mogen we in juni weer fysiek bij elkaar komen en dat gaan we dan ook zeker doen!

Dit Vriendenmagazine biedt een boeiende reeks artikelen. Veel leesplezier en dank aan de redactiecommissie!

De kunst van het ongelukkig zijn

Door Ton de Kok

De Franse beeldhouwer Auguste Rodin heeft in de kunstgeschiedenis een van de meest existentiële kunstwerken gecreeerd (zie foto). Hij werd geïnspireerd door Dante's *'La devina commedia'*. De goddelijke komedie.

Dante bood Rodin een blik in de hel, het vagevuur en de hemel. En dat bracht Rodin aan het denken over leven en lijden, over geluk en ongeluk, over de zin en de zinloosheid van het bestaan. Rodin heeft *Le Penseur* aan ieders persoonlijke interpretatie overgelaten. Een gezichtsuitdrukking heeft hij niet gegeven. Het gaat om wat de gehele gebogen figuur uitdrukt. Ik heb dit beeldje in mijn boekenkast staan. Het heeft een lege plank gekregen. De boeken die er omheen stonden maakten een inbreuk op de serene uitstraling van het beeld.

Nee, *De Denker* dacht niet na over de hemel. Rodin moet dat religieuze concept in de ellendige omstandigheden waarin hij leefde, rond 1880, niet geloofwaardig hebben gevonden. Maar dan was het vagevuur ook niets om over na te denken.

Dat was immers het voorportaal voor de hemel. De hel bleef hem over, niet als de eeuwige brandhaard voor de grootste zondaars, maar als metafoor voor het lijden in de wereld. Rodins *Denker* denkt na over het lijden in de wereld en de zin van het leven. Een andere interpretatie lijkt mij onmogelijk.

De Belgische psychiater Dirk de Wachter put in zijn voordrachten over de kunst van het ongelukkig zijn uit dezelfde geesteswereld als Rodin. Een aantal leden van de Vrienden van de ISVW heeft op YouTube De Wachters presentatie gezien en daarover met elkaar van gedachten gewisseld. En natuurlijk benadrukt De Wachter in de vele presentaties die hij verzorgt telkens dezelfde gedachten houd op met het verlangen gelukkig te zijn. Wees je bewust dat dat streven, indien verwezenlijkt, slechts kortstondig kan zijn en probeer ambities en succes te relativeren. Wat De Wachter vooral benadrukt is; mocht je door de last van het leven mentaal ten onder dreigen te gaan, maak dan contact met je naasten. Richt je in openheid tot het 'gezicht van de ander' (Levinas) en spreek je uit. En onthoud: berusting en aanvaarding zijn deugden van de wijze.

Grafbezoek

Door Rity van der Avoort

Een dag eerder had ze aan de telefoon tegen Jet gezegd: "Mam, sommige tradities moet je niet willen veranderen! We gaan gewoon eerst met de hele bubs naar het graf en pas daarna drinken we er een glaasje op. Niet andersom." Jet had het goed gevonden. Ze voelde zich verdrietiger dan andere jaren en was blij met de daadkracht van haar dochter. Er was kortgeleden een 4e kleinzoon geboren en het gezin van haar dochter bestond inmiddels uit 6 personen … het zou een drukke middag worden in haar kleine huisje. Jet had al veel voorbereid, de hapjes waren klaar en speciaal voor schoonzoon JP had ze kleine gehaktballetjes gemaakt. Die vond hij zo lekker en ze maakte hem er blij mee.

Kort na de middag hoort Jet kinderstemmen voor de deur. Don kleppert aan de brievenbus en Jet omhelst hem hartelijk. Ze loopt door naar buiten en ziet de gezinsauto staan. Hij puilt uit van de spullen en Jet ziet een kinderwagen zonder wielen, een tas met luiers en kleren, jassen die op de achterbank liggen en drinkbekertjes in verschillende kleuren. Op de stoep liggen nog meer spullen, de kinderen lopen zingend in het rond en proberen hun jas aan te trekken. "Hallo Mam" zegt Claudia. "Hallo lieverd," Jet voelt de tranen alweer prikken en houdt haar dochter stevig vast. "Ach Mam toch" hoort ze haar zeggen en ze voelt een diepe liefde voor haar dochter. Josephine trekt aan haar vest waardoor ze ineens weer terug op straat is. "Oma, kijk, ik heb een cadeautje voor je meegenomen." Ze krijgt een bont papiertje met slingers in haar handen gedrukt. Ramses roept vanuit de hal: "yeahhhhh, we gaan naar het graf … ". Jet kan haar lach niet bedwingen. "Ik heb nog nooit iemand zo enthousiast naar een begraafplaats zien gaan", zegt ze tegen haar dochter. De kleine jongen pakt haar hand en ze lopen in de richting van de kleine begraafplaats naast de kerk. Onderweg begint hij een filosofisch gesprek met Jet. "Ja Oma, ik heet Ramses Tomas. Mijn moeder zegt dat Tomas daarom levend blijft". Jet is ontroerd door de serieuze toon van het kleine ventje. "Oh ja?" zegt ze. Zijn stem daalt nog verder en hij zegt: "maar dat is jammer genoeg mislukt!" En vrolijk huppelt hij richting kinderafdeling van de kleine Hooglandse begraafplaats.

Agenda Activiteiten Vrienden 2021

Thema 2021: 'Mozaïek van het leven'

Data 2021	Filosofische cafés 2021 15 - 17 uur.
17 januari 2021	'Old lives matter', over de omgang met en plaats van ouderen in westerse- en niet westerse culturen. Met Trouw-columnist Babah Tarawally
21 februari 2021	Ingelaste ALV
21 februari 2021	'Voorbeelden voor een 'goed' leven', gesprek met Vrienden na het (vooraf) kijken van de film 'Looking for Eric' van regisseur Ken Loach
21 maart 2021	'De kunst van het ongelukkig zijn', over ongeluk in ons leven en de manier waarop we ermee om kunnen gaan. Met een onlinepresentatie van psychiater D. de Wachter
18 april 2021	'Het melancholische brein', over zwaarmoedigheid en de werking van het brein. Met breinexpert Ria v. Dinteren
16 mei 2021	'Bentham en Nietzsche over 'geluk'. Sluitstuk van een drieluik over geluk en ongeluk in het leven. Met filosoof Erno Eskens
20 juni 2021	Filosofische wandeling met Marthe Kerkwijk en Florian Jacobs op Landgoed ISVW
juli & augustus 2021	Zomertijd voor Denkvakanties
5 september 2021	Open Dag ISVW met Vriendenlunch en muziek **ALV** vanaf 10.30 uur
17 oktober 2021	'Dierlijke emoties: winst, verlies en geluk', over wat wij kunnen leren van dieren. Met Prof. Frans de Waal
21 november 2021	'Heiligen en Hooligans', met schrijver Ilke Montag over keuzes en dilemma's rondom dood en leven

Het programma van de filosofische cafés wordt samengesteld door de cafécommissie. Deze bestaat momenteel uit: Frans van der Lem, Heike Kleinfeld, Leo van der Meij, Fred Ahsmann en Rity van der Avoort. De commissie streeft naar variëteit en afwisseling in de onderwerpen en beoogt de relatie tussen alle Vrienden te verdiepen en te versterken. Daarnaast bevorderen de filosofische cafés de publieksfilosofie.

Mochten er Vrienden zijn die graag meedenken over vorm en inhoud van de cafés … neem dan vooral contact op met een van leden van de commissie! We kunnen alle hulp gebruiken. De cafés gaan altijd door. Vrienden ontvangen voor aanvang een uitnodiging om aanwezig te zijn of krijgen een link naar een online-bijeenkomst. Kijk voor de actualiteit altijd even op onze website!

Van alle filosofische cafés en hun thema's zijn Powerpoint- en videopresentaties beschikbaar. Kijk vooral ook op de Vriendenwebsite:
● www.vrienden-isvw.nl

De Nacht van de Filosofie 10 april 2021 20.00-22.00 uur

Een impressie van twee gesprekken

Vanwege coronamaatregelen vond de Nacht van de Filosofie online plaats vanuit Vlaams Cultuurhuis de Brakke Grond met een aangepast programma. Bas Haring, hoogleraar publiek begrip van de wetenschap en 'volksfilosoof' en Rebekka de Wit, theatermaker, gingen met elkaar in debat over het begrip naïviteit. Maxim Februari, filosoof, jurist, schrijver en columnist en Bart van der Sloot, senior onderzoeker Privacy en Big Data, hadden het over deze tijd van toenemende digitalisering en het effect ervan op ons gedrag. Filosofen Erno Eskens en Marthe Kerkwijk waren gespreksleider. Wordbites kwam af en toe met 'spoken word intermezzo's'.

Door Rity van der Avoort

Ik zat op deze avond thuis in mijn woonkamer. Op de televisie een beeld van het podium van de Brakke Grond. Een glaasje bij de hand. Een aangepaste Nacht van de Filosofie, zonder publiek en kijken naar de gesprekken vanuit je eigen bank. Ik moest er even aan wennen.

Wat kunnen wij weten?

Eigenlijk ging deze hele Nacht van de Filosofie naar mijn idee over wat wij kunnen weten. Wat wij kunnen weten over onszelf en over anderen. Over beelden die van ons worden gemaakt door slimme, lerende algoritmes. En wat die op hun beurt allemaal over ons weten. Facebook weet immers al lang dat ik hou van chips en kamperen, hetero ben en Apple-gebruiker. Ik voldoe aan groepskenmerken als 60plus, vrouw, hoogopgeleid, moestuinbezitter en motorrijder. Die laatste zorgt er vast voor dat ik bij opsporingsinstanties een verhoogd risico laat zien op criminele activiteiten. Maar lijken die beelden nog op wie we nu zijn? Of zijn ze verouderd en hebben we ons al verder ontwikkeld? Is de informatie die je over jezelf hebt, het beeld van jezelf, hetzelfde als dat wat er over je bewaard wordt in datacentra of op social media? En wat weten naïeve mensen? Is iemand naïef noemen een machtsstrategie om die persoon buiten het gesprek te plaatsen of zegt het iets over de verstandelijke vermogens en kennis van iemand, dus over wat ie weet?

Digitaal leven in het nu

Het eerste gesprek legde de nadruk op de wereldwijde digitalisering en gegevens die van ieder van ons zijn opgeslagen bij zo'n 3000 tot wel 8000 partijen. Maxim Februari en Bart van der Sloot hadden het over de vraag of je identiteitsontwikkeling en gedrag beïnvloed wordt door beelden en informatie uit je verleden. Alles wat van iemand digitaal bewaard blijft uit het verleden heeft invloed op hoe hij zich in het heden, en misschien ook wel in de toekomst, gedraagt. Denk dan bijvoorbeeld aan naaktfoto's die een tiener deelt via zijn iPhone. Die foto's gaan een eigen leven leiden en dat heeft op zijn beurt weer veel invloed op het leven en gedrag van de tiener. Ook jaren later als diezelfde tiener volwassen is geworden. De achterhaalde beelden van de tiener komen niet meer overeen met de persoon die hij/zij is geworden. Van de tiener is een beeld gemaakt en dat zal zijn gedrag als volwassene gaan beïnvloeden. Februari stipte als voorbeeld aan dat in de aankondiging van deze avond over hem een CV was gebruikt dat een jaar oud was. "Inmiddels," zo benadrukte hij, "is er alweer veel gebeurd en is die informatie over mij al niet meer actueel." Kinderen van nu groeien op in een gedigitaliseerde wereld die begint met babyfoto's op Facebook, gevolgd door school- opvang- en medische volgsystemen, Snapchat, Instagram, gaming en andere media. Natuurlijk spelen gebeurtenissen in ons verleden altijd een rol in wie we worden en hoe we ons later gedragen. Voor kinderen van nu speelt dat zich echter steeds meer af in de publieke ruimte terwijl het eerder in de private ruimte speelde. "Dus ouders … let op je kinderen", adviseerde Bart!

Naïef zijn

Het verschil tussen filosoof Bas Haring en theatermaker Rebekka de Wit in het tweede gesprek over naïviteit had niet groter kunnen zijn. De Wit die zoekend was naar de impact van naïef genoemd worden en dat als een diskwalificatie ervoer. Terwijl Haring zichzelf een 'professionele naïeveling' noemde en daar trots op leek te zijn. Je kunt jezelf misschien naïviteit permitteren als je slim bent? Is het een machtsstrategie om iemand naïef te noemen? Zoals filosoof en gespreksleider Marthe Kerkwijk terecht opmerkte: "je zet daarmee iemand buiten het gesprek. Je maakt van 'kennis' en 'weten' een machtsmiddel, een truc". Een definitie van naïef, daar waagde niemand zich aan. Hooguit 'een rooskleurige voorstelling van zaken hebben' of 'goed van vertrouwen' zijn. Ik keek naar mijn scherm en zag een naar woorden zoekende vrouw en stellig bewerende man. Mijn eigen naïviteit kreeg er een deuk van.

Filosofische cafés

Dirk de Wachter en de kunst van het ongelukkig zijn

Filosofisch café maart 2021

Zijn dochtertje kon met het moeilijke woord 'psychiater' niet uit de voeten. Maar ze begreep dat dat stond voor 'verdriet'. Pappa was voor haar een 'verdriet dokter'. Prachtig! De titel van het optreden van Dirk de Wachter heette dan ook toepasselijk: 'de kunst van het ongelukkig zijn'. Menig filosoof in de geschiedenis heeft getracht ons te motiveren tot 'de kunst van het gelukkig zijn'. Voor de mens lijkt dát toch het ultieme doel?

De Wachter zucht onder dat menselijke verlangen.

Toen ik De Wachters gehele optreden in me had laten neerdalen, werd me duidelijk dat hij op een aantrekkelijke wijze, met nadruk, een noodkreet uitte. "Hou op met dat falende geluksdenken", riep hij expliciet tegen deze filosofen, "leer de mens met zijn ongeluk omgaan". Uit zijn betoog kwam naar voren dat zijn praktijk steeds verder doorbuigt onder de last van het toenemend aantal ongelukkige mensen dat hem om hulp vraagt. Direct en indirect signaleerde hij in zijn betoog dat wij in onze cultuur op weg lijken naar de 'nieuwe mens'; naar een nieuwe gevoelsarme, geïndividualiseerde en gedigitaliseerde mens. Vele malen wees hij ons op de dwingende, afstompende en zelfs 'analfabetiserende' werking van de laatste technologische verworvenheden. Internet, facebook, Instagram, WhatsApp, laptop, iPhone en iPad, zijn zo enkele van die verworvenheden.

Jongere generaties zijn op deze communicatieplatforms met de hele wereld in contact, maar de existentieel zo noodzakelijke persoonlijke uitwisselingsmogelijkheden zijn ingeklemd in hardware en worden armzalig geverbaliseerd in software. Sterker: velen van ons lijken van taal verarmd naar beelden, van fatsoenlijke volzinnen naar smileys. Lees de teksten maar van uw kinderen en kleinkinderen op die media. De taal die naast de smileys nog wordt gebezigd, is vaak een raadsel in afkortingen. Onder andere door deze technologische ontwikkelingen heeft de verkruimeling van het sociale leven in onze cultuur, krachtig doorgezet. Aldus, kort door de bocht, Dirk de Wachter.

Hij stelde tegelijk terecht vast dat aan die ontwikkelingen geen ontkomen is. Wetenschap en techniek zijn dwingend in ons dagelijkse leven aanwezig en omdat de mens nu eenmaal permanent door zijn 'conatus' wordt gedwongen tot volharding in en optimalisering van zijn bestaan, denkt hij van die technologische producten tot in het uiterste te moeten genieten. Daarnaast wordt hij beheerst door een verlangen 'te weten', wordt hij gestuurd door een existentiële nieuwsgierigheid die haar weg zoekt tot in de uithoeken van het universum en de elementaire diepte van ons materiële bestaan. De Wachter zucht onder dat menselijke verlangen. Expliciet verwerpt hij ons zoeken naar de 'Formule van Alles', als een haast Bijbelse hoogmoed. Stephen Hawking, de door ALS en zijn denken beroemde Engelse natuurkundige, heeft ons voorspeld dat we ooit die formule zullen kennen. Dat zoeken naar die formule heeft ons voor de poorten gebracht van het door velen zo verfoeide 'materialistisch reductionisme' dat Swaab tot de opvatting bracht: 'wij zijn ons brein'. Maar deze concepten van de materiële werkelijkheid werden door onze psychiater in zijn betoog kreunend verworpen: "we zijn ons brein niet, we zijn het brein voorbij". "Want", vraagt hij zich af, "wat verwarmt onze zielen nog als we slechts beheerst worden door atomen, molecu-

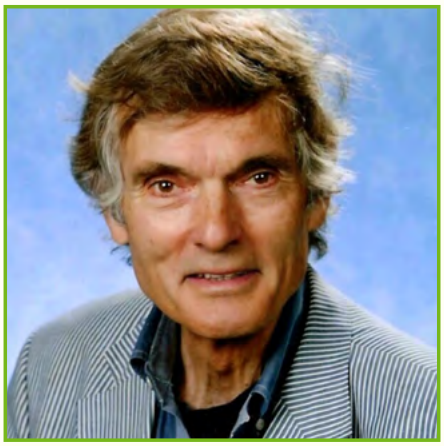

Door Ton de Kok

len en natuurwetten?" Uit zijn woorden sprak grote vertwijfeling, vertwijfeling over de onweerlegbare waarheid dat de muziek van Beethoven, Mozart en (zelfs) van Bach, niet meer is dan een product van grijze cellen, dus van energie en materie. Wie kent die vertwijfeling niet - ook al accepteer je het materialistisch reductionisme - als je in het concertgebouw de klanken van snaren en koper hoort in een welluidende symfonische synthese? Dan voel je een goddelijke interventie. Maar sta je weer buiten, dan weet je: strikt wetenschappelijk gesproken is er geen ontkomen aan. Mozarts creativiteit was niet meer en niet minder dan een product van materiedeeltjes. Enkel een gelovige mag opperen dat alleen en uitsluitend een transcendente goddelijke interventie tot mooie muziek kan leiden.

Dirk de Wachter

Dirk de Wachter kan zich daar als psychiater natuurlijk niet bij neerleggen. Voor hem is het materialistisch reductionisme verkilling van ons denken. Het leven, en de hersenen waarmee we daarover nadenken, is een niet te doorgronden mysterie. Daarom worstelt hij met een structureel zorgdilemma. Hij móét wat met zijn patienten, hij moet hen hulp bieden. Dat hun pessimistische denken een kosmisch deterministische grondslag heeft, dat is wel de waarheid, maar met zo'n waarheid help je niemand minder ongelukkig te zijn.

Gelukkig is er toch een uitweg. In zijn gesprekken probeert hij zijn patiënten de kunst van het ongelukkig zijn bij te brengen. Natuurlijk weet De Wachter als wetenschapper dat het materialistisch reductionisme geen flauwekul is. In het licht van dat concept ziet hij de mens en zijn medemens dan ook als een integraal deel van de natuur en binnen Haar wetten kan hij wat met de combinatie 'ik en de ander'. Immers, als de hulpvragers depressief zijn, hun relaties op de rotsen zijn gelopen, zij het gevoel hebben in het leven te hebben gefaald en gebukt gaan onder de zinloosheid van het bestaan, niet in staat zijn de zin van het leven te verleggen naar de zin in het leven, dan heeft De Wachter een beloftevolle existentiële troef in handen: DE ANDER!

Daarvoor haalde hij Levinas aan maar de oorspronkelijke bron van het concept 'de ander' is natuurlijk de Bijbel. Daarin staat op tal van plaatsen hoe en waarom we de naasten moeten liefhebben. Dat is in dat wijze boek een goddelijke opdracht. God in zijn Openbaring en Dirk de Wachter met behulp van Levinas, maken ons duidelijk dat 'zorgen om de ander' een verstandige daad van eigenbelang is. "Zorgen voor anderen is ook voor jou fijn en heeft niks met altruïsme te maken", zei de Wachter in de laatste zinnen van zijn optreden. Wie zoekt naar zingeving, zoekt de ander.

De Wachter hief tijdens zijn betoog plotseling zijn armen omhoog en riep haast smekend: "Laat toch mensen met hun hulpvragen tot hun recht komen, verkleuter de hulp-vragende mens niet, zie de hulp-vragende niet 'op zijn knieën' maar zie hem vragen 'vanuit de hoogte'. We moeten elkaar willen vastpakken". Prachtige beelden natuurlijk! Ik vertaal ze zo: wij dienen ons tegenover de vragende mens van ieder superioriteitsgevoel te bevrijden. Wij dienen dankbaar te zijn dat de vragende mens ons ziet staan, dat wij mogen delen in de kwetsbaarheid en het verdriet van de ander. Barmhartigheid tegenover de 'unieke ander' is zingevend en belonend. Probeer eens samen bezig te wezen met de kunst van het ongelukkig zijn.

En dan staat Dirk in zijn verhaal bij het graf van Sartre. Hij maakt hem het treffende verwijt dat hij de behoeftes van de mens aan 'koestering' volstrekt heeft miskend door te beweren: l'enfer, c'est les autres. "Nee", steunt De Wachter, "het gebrek aan de ander, het leven zonder de ander, dát is pas de hel".

We worden minder ongelukkig als wij 'ongelukkigen' ons verdriet, onze teleurstellingen, onze pijn en onze doodsangsten kunnen laten spreken. Daarvoor hebben we een levend klankbord nodig, de ander. Door de ander zouden we misschien de psychiater kunnen missen. De Wachter signaleert dat vele mensen niet weten hoe hun existentiële onvrede in liefdevol en empathisch contact tot rust te brengen; nee, ze zoeken wanhopig geluk in het opeenstapelen van een haast oneindig aantal externe prikkels. Als de zin van het leven kosmisch aan het oog is onttrokken, blijft er vaak niets anders over dan maar zoveel mogelijk prikkels absorberen om de zin in het leven te behouden.

Op hilarische wijze geeft De Wachter een fraai tableau van de actuele prikkeldictatuur in ons land. De reclame is de grote leugenachtige, in zekere zin criminele, aanjager van ons vermeende geluk. Iedere dag horen we dat we, jong of oud, recht hebben op het 'Zwitserleven gevoel', dat we weer eens naar zee, naar de bergen, naar de Kaaimaneilanden moeten. Dat het tijd wordt voor een nieuwe auto, een iPhone, een laptop, een iPad, een screen, een bad, een airco, en natuurlijk ook een hond … een pluizige graag. De omgeving dwingt ons onze kinderen op te jagen met zang-, dans-, turn- tennis-, viool-, ballet- en yogalessen. Kortom: alles in dit leven moet meer, verder, vaker, fijner, vetter en natuurlijk … voort-durend … tot de dood erop volgt.

En daar wringt de schoen. Dat alles genereert slechts momentaan geluk en daarvan word je nou juist niet gelukkig…en dan verschijnt de psychiater aan de horizon.

De Wachter grijpt tot slot terug op wijze Stocijnse adviezen. De Stoïcijn en Romeinse keizer Marcus Aurelius fungeerde toen en nu, voor niet weinigen, als een klassieke psychiater. In zijn zielverheffende en verwarmende Overpeinzingen houdt hij de mens een beeld voor dat De Wachter op zijn eigen wijze welsprekend vertaalde. Marcus Aurelius zegt: "Waarom zou je om rust te vinden naar zee gaan, naar de bergen, naar het platteland? Daal af in je eigen ziel, want nergens kan een mens zich rustiger en ongestoorder terugtrekken dan daar". De Wachter sprak ook over de noodzaak van geduld, wachten, tijdnemen, achteroverzitten, voor je uit staren, mediteren. Dat alles om in het leven rust te vinden. Aurelius sprak tegen de mens zoals hij zou moeten zijn. De Wachter maakt die fout niet. Vermoedelijk onder invloed van het kosmisch determinisme kwam hij al lang geleden tot de conclusie, dat je de mens moet nemen zoals hij is omdat hij nooit zal worden wat hij idealiter zou moeten zijn. Daarom spreekt hij niet over de kunst van het gelukkig worden, maar over de vraag hoe harmonieus óngelukkig te zijn opdat men kan komen tot aanvaarding van het leven in lijden en dood.

Ons melancholische brein

Filosofisch café april 2021

Het Filofisch Café van april, met Ria van Dinteren, sloot mooi aan op het verhaal van De Wachter. Nadat ze ons had meegenomen op een topografische excursie door de kosmos van ons brein, gingen we in groepen uiteen om te overdenken wat de relatie is tussen melancholie en filosofie.

Waarop zal ik hopen als alles eindigt in een zwart gat?

In de groepsgesprekken waren de aanwezigen het globaal met elkaar eens dat melancholie meestal voortkomt uit reflectie over existentiële problemen. Je wordt niet melancholisch als je nadenkt over triviale dagelijkse zaken. Reflecteren gaat dieper dan zomaar 'nadenken'. Je geeft je daar meestal alleen aan over bij gevoelens over existentiële gebeurtenissen of verwachtingen; bij vragen en gedachten zoals: waarom leef ik, wat is mijn toekomst, waarop zal ik hopen als alles eindigt in een zwart gat? Eenzaamheid dreigt en ziekten en dood hebben de zeis in handen. Plato, Nietzsche, Kierkegaard en anderen hebben zich daar uitvoerig over uitgelaten. In onze tijd was Leonard Cohen bij uitstek de troubadour van de melancholie. Zijn laatste album heet treffend: You Want It Darker? Beluister het en ervaar indringend wat melancholie is in tekst en op muziek.

Onze gedachtenwisseling kwam deels voort uit de lezing van Dirk de Wachter. Hij sprak zeer indringend over dit soort gevoelens. Uit zijn woorden bleek dat hij leek te vrezen dat onze samenleving aan het wegzakken is naar diepe ontevredenheid en vormen van sociale melancholie. Vandaag kunnen we daaraan toevoegen: niets zal dat meer verergeren dan de dreigende klimaatapocalypse. Vooral jonge mensen worden door de situatie in de wereld vaker en vaker het slachtoffer van zwaarmoedige gevoelens. Niet alleen door dreiging en onzekerheid van buitenaf, maar ook door de nog volstrekt onbegrepen invloed van de digitalisering op het jonge brein. Zodra de jongeren voldoende levenservaring hebben om in de toekomst te kijken, verwachtingen te ontwikkelen en hoop te koesteren, zullen ook zij vaker reflecterend in gedachten verzinken. Voor de zich ontwikkelende globale maatschappelijke problemen, heeft De Wachter, en ook van Dinteren, natuurlijk geen oplossing. Maar om te voorkomen dat reflecties en melancholie resulteren in depressieve gevoelens heeft hij DE ANDER als uitweg. Samen met de ander kun je van melancholie afstand houden en van 'gewoon' ongelukkig zijn een kunst maken. De middag met Ria deed ons weer eens beseffen dat door aanvaarding van het leven zoals het zich in verdriet en geluk aan ons voordoet, zielsrust kan groeien met een creatief vermogen tot een goed en harmonieus bestaan.

Waartoe is de elite op aarde?

Door Wim de Jong

In de Tweede Wereldoorlog voerden de Duitsers ongewild een bijzonder bestuurlijk experiment uit, met grote gevolgen voor Nederland. Zo'n vierhonderd ministers, burgemeesters, intellectuelen en kunstenaars werden jarenlang samen vastgehouden in het gijzelaarskamp in St. Michielgestel.

Een unieke situatie in het verzuilde Nederland, waar katholieken, protestanten en socialisten het onderling contact het liefst tot een minimum beperkten. Uit de vele intensieve gesprekken die in dit kamp gevoerd werden ontstond de doorbraakgedachte: een protestant kan ook op een socialistische partij stemmen. Vanuit dit idee werd na de oorlog de PvdA opgericht, van waaruit later een aantal mensen zich afsplitsten tot de VVD. De gesprekken over de zuilen heen waren zo bevredigend dat na de oorlog een aantal intellectuelen en bestuurders het Nederlands Gesprekcentrum (NGC) oprichtten. De filosoof en pedagoog Philip Kohnstamm was onder hen een van de drijvende krachten, een van de voormannen van het 'personalisme'. Deze filosofie staat voor de ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid in dialoog met andersdenkenden; zowel individualisme als collectivisme moest zo worden overstegen. Het NGC heeft sinds jaren nauwe banden met de Internationale School voor Wijsbegeerte. De oprichters wilden dat protestantse, katholieke en socialistische elites ook ná de Tweede Wereldoorlog met elkaar in gesprek zouden blijven. Vele thema's werden in de decennia daarna door het NGC op de agenda gezet: de verzorgingsstaat, euthanasie, de ondernemende universiteit. Dat was steeds het werk van commissies waarin mensen zaten die afkomstig waren uit verschillende 'bubbels', van sociaaldemocraten, christendemocraten tot vrijzinnige liberalen.

Tegenwoordig is er veel kritiek op 'de elite'. Zij zou losgezongen zijn van de realiteit, die zij alleen vanuit beleidsdocumenten kent. Dit terwijl zij juist haar voelsprieten in de samenleving moet hebben, om een leidende rol in de samenleving op zich te kunnen nemen en nieuwe thema's op de agenda te zetten. In dit licht is de geschiedenis van het Nederlands Gesprek Centrum een uniek experiment: waren de onderwerpen die de mensen in die commissies bespraken ook echt belangrijk? Liepen zij voor of liepen zij achter?

Mede dankzij een subsidie van de Vrienden van de ISVW kan een analyse gemaakt worden van dit unieke experiment. De geschiedenis van het NGC is zo ook een proeve van bekwaamheid van de Nederlandse elite.

VERENIGING VRIENDEN ISVW.NL
Steunfonds Publieksfilosofie

ngc nederlands gesprek centrum

Nieuwe Vrienden

Anja Hoogenboom

Hallo, ik ben Anja Hoogenboom.

Ik woon in het historische centrum van Hattem met man en zoon. Jarenlang was ik in datzelfde centrum postbode. Een baan die ik verrassend leuk vond door de combi van bewegen, in de buitenlucht zijn en het contact met middenstand en bewoners.

Maart 2017 bezocht ik mijn eerste filosofiecafé. Dat ging over Lacan 'In de greep van de taal'. Een visie, waar ik ook door werd 'gegrepen'! Gaandeweg ging ik meer filosofiecafés bezoeken. In Zwolle ligt het accent op de lezing, in Deventer leer je zelf te filosoferen door discussie en bij de filosofiekring Hattem kreeg ik een tijdje les in academische filosofie. Een interessante materie; wonderlijk hoe de oude denkers nog steeds actueel zijn! Door filosofie kun je leren om niet direct de makkelijk begaanbare weg te gaan in je gedachtegang. Omdat er áchter de begrippen en ook áchter onze manier van doen, meer is. Je ontwikkelt een andere manier van bewustzijn met een bepaalde nuancering. Maar ja, de filosofen waren het ook niet altijd met elkaar eens en in elke visie kun je wat vinden. Filosofie vind ik net een soort ui met lagen; het dunne schilletje is er bij mij af, maar wil je tot de kern doordringen, dan ben je je hele leven bezig en dan nog lukt het niet helemaal, maar dat is niet erg...

Tot nu toe zijn mijn ervaringen met ISVW in alle opzichten prettig. Tijdens leerzame online - filosofiecafés 'ontmoette' ik interessante deelnemers. Ik verheug me erop om Leusden binnenkort te gaan bezoeken!

Paula Ransdorp

Ik ben Paula Ransdorp

"Zo eindeloos los zijn van alles dat al het schone je volgt."
(Zhuangzi, hfst.XV)

Maart 2003 vergeet ik niet. Dat was voor mij de eerste keer dat ik bij de ISVW deelnam aan een workshop van Frans Jacobs over Marcel Proust. Deze workshop was zeer inspirerend voor me, zelfs zó dat ik bijna alle delen van 'Op zoek naar de verloren Tijd' heb verslonden en spontaan een tijdje lid ben geweest van de Marcel Proust Vereniging. Maar dat was het niet alleen. Op dezelfde dagen als de workshop gaf mijn broer René Ransdorp ook een cursus Oosterse Filosofie & Taoïsme. Hij gaf vanaf de jaren '90 van de vorige eeuw geregeld cursussen en lezingen bij de ISVW.

Ik wil hier op deze plek wel een klein detail beschrijven hoe de basis is gelegd voor mijn interesse in de oosterse filosofie. Eind jaren '60 van de vorige eeuw, ik was een jaar of 16, kwam René in de weekenden wel eens naar huis vanuit Leuven waar hij Oosterse Filosofie en Chinees studeerde. Hij vertelde dan wat hij geleerd had en sprak dan wel eens Chinees waar ik geen bal van begreep natuurlijk. In het uitleggen was hij 'mijn' meester! Mijn vader typte in die jaren teksten uit van vertalingen die René had gemaakt van de Bloemlezing van Chuang Tzu (Zhuang Zi). Die vertalingen las ik dan. Michel Dijkstra leerde ik via René kennen en ik volg met veel enthousiasme sommige van zijn (online) ISVW-lezingen over de Oosterse Filosofie en Zenboeddhisme. Toen in februari 2020 corona uitbrak, ging de geplande China filosofiereis met Michel niet door. Hopelijk wordt deze reis in de toekomst nog eens georganiseerd en zou ik alsnog weer mee kunnen. Kortom, de oosterse filosofie speelt in mijn leven een belangrijke rol, ook toen ik nog werkzaam was als HBO-docent Pedagogiek.

"Als je heel hard knuffelt, dan ga je huilen."

Filosofie aan de Keukentafel

Als ik ongelukkig ben …

Béla: Ik ben wel eens ongelukkig.
Ik: Oh ja? Wanneer ben je dan ongelukkig?
Béla: Als iemand iets van me afpakt. Bijvoorbeeld speelgoed.
Ik: Hoe weet je dan dat je ongelukkig bent?
Béla: Dan voel ik dat ik heel boos word en dan wil ik diegene in elkaar slaan. Soms word ik wel zo ongelukkig, dat ik ga huilen."
Ik: En hoe word je dan weer gelukkig?
Béla: Als iemand me troost. Bijvoorbeeld Mees, mijn vriend.
Ik: Hoe troost hij je dan?
Béla: Gewoon knuffelen. Maar als je heel hard knuffelt, dan ga je weer huilen.
Ik: Omdat het pijn doet, bedoel je?
Béla: Ja.
Ik: Maakt het uit met wie je knuffelt?
Béla: Als ik mama knuffel, dan word ik het allergelukkigste.
Ik: Maar stel dat mama er niet is?
Béla: Dan ga ik gewoon papa knuffelen!
Ik: Ben je vaak ongelukkig?
Béla: Ja, want ik ben vaak boos. Ook om andere dingen. Bijvoorbeeld als iemand met eten gooit. Dan word ik boos, net als mama.
Ik: En waar word je nog meer gelukkig van?
Béla: Van geld word je ook gelukkig. Want dan worden we superrijk. Met het geld kan je dingen kopen. Mam, ik wil zo graag dat boek van Lego Ninjago. Kun je dat kopen voor mij?
Ik: Nee.
Béla: Maar ik wil NU dat boek!
Ik: Dat klinkt boos. Ben je nu dus ongelukkig?
Béla: Ja! En ik ga helemaal niks meer zeggen! Ja, doei!

Béla (4) en zijn moeder Claudia (42, filosoof en communicatiespecialist) voeren een klein gesprek over grote onderwerpen.

DE VERTRAAGDE TIJD

Boeken – Books – Bücher – Livres

Specialisaties: Filosofie, Literatuur, Rusland

Peter Jansen
Boekenmakelaar
M 06 8360 0236
E pjotr.jansen@planet.nl

- Levering nieuwe en/of 2e hands boeken
- Verkoop op locatie
- Inkoop
- Toesturen Boeken-attenderingen (via mail)
- Boeken zoekdienst
- Literatuurlijsten

Wilt u een verslag in de vorm van tekeningen?

Heeft u behoefte aan het visualiseren van uw vraagstukken?

Zoekt uw team begeleiding op weg naar een nieuwe visie?

Mark de Koning cartoonist en organisatieadviseur

Prins Hendrikkade 123h
T 010 3074868
E dekoning@organisatiecreativiteit.nl
3071 KL Rotterdam
M 06 10250244
I www.organisatiecreativiteit.nl

Alpujarras Academy

Cursussen en denkwerken op locatie in Zuid Spanje

Geschiedenis en Filosofie

www.alpujarras.nl

Al-Andalus

Frederik van Eedenlezing ISVW

3 april 2021

Markus Gabriel: 'How to be human in a digital age'

Toeval bestaat niet, of toch wel? Was het toeval dat de Frederik van Eedenlezing van dit jaar, over de gevaren van het digitale tijdperk, op digitale wijze (in een Zoom-sessie) plaats moest vinden? Toeval of niet, ironisch was het wel, zoals ook Marthe Kerkwijk, tijdens haar inleiding van de lezing opmerkte. De lezing werd dit jaar gegeven door de Duitse filosoof Markus Gabriel, die vooral bekend is van zijn in 2013 gepubliceerde boek *Waarom de wereld niet bestaat*, waarin hij ingaat op de subjectiviteit van de werkelijkheid.

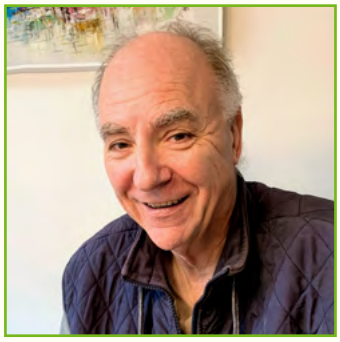

Door Fred Ahsmann

Markus Gabriel gaf in zijn lezing een analyse van de digitale mechanismes die social media, zoals Facebook, Twitter en Google, gebruiken. Mensen presenteren zich in social media in de regel, door een gewenst beeld van zichzelf in hun profiel neer te zetten. Het profiel bestaat uit de gegevens van de persoon zelf zoals naam, geboortedatum, geslacht, woonplaats, vrienden, groepen en uit zijn, al dan niet gedeelde, berichten en foto's. Het digitale gedrag van de persoon denk daarbij aan de zogenaamde 'likes' en het klikgedrag, vult dit profiel aan tot een identiteitenmodel. Dit model is geen reële weergave van de persoon zelf, maar een geïdealiseerd model. Social media creëren vervolgens op basis van dit geïdealiseerde model een eigen classificatiemodel: *"Digital systems make a model of the human behaviour as it presents itself in the digital world"*. Mensen krijgen in social media informatie gepresenteerd, die aansluit bij hun model. Dit wordt gestuurd door algoritmes die zijn ontwikkeld op basis van de commerciële drijfveren, waarmee social media hun geld verdienen … de advertenties. Deze benadering leidt ertoe, dat mensen in een gefragmenteerde informatieruimte verzeild raken, de informatiebubbel. De negatieve effecten hiervan zijn inmiddels zeer zichtbaar in de maatschappij. Volgens Gabriel laten mensen zich door social media exploiteren en hebben ze het zelf niet in de gaten. Er ontbreekt volgens Gabriel een moreel kader, de *"moral facts"*, dat in het belang is van de samenleving. De social media dienen slechts de bankrekening van de grote technologiebedrijven en hun klanten. Dit is een zeer kwalijke situatie. Tot zover bevatte de lezing van Gabriel niet veel nieuws. De negatieve kant van social media is al veel vaker door analisten beschreven, denk aan de 'Fabeltjesfuik' van Arjen Lubach en er zijn op politiek niveau ook al meerdere vaak vruchteloze initiatieven om de grootste uitwassen van de social media te bestrijden. Denk daarbij aan het tegengaan van fake news.

> *How can we be still human in the digital age.*

Interessant was Gabriels uitleg van de verschillende modelleringslagen, die hij op eloquente wijze presenteerde. Hij onderscheidde twee modelleringslagen. De eerste laag beschrijft een object zoals het is. In Gabriels woorden: *"good old reality"*. De tweede orde bevat een interpretatie van de eerste orde, een mentale representatie van een object. Een profiel op social media van een persoon is een *"second order reality"*. Op basis van dit profiel maken algoritmes nogmaals een second order reality: een social media profiel is daarmee een *"second order model of a second order reality"*. Gabriel rondde zijn interessante lezing af met een oproep voor een nieuwe 'Verlichting', waarin een nieuwe ethiek voor de digitale samenleving opgesteld wordt, die dienend is aan het belang van de samenleving: *"a new Enlight consists in large scale global, transcultural and transdisciplinary cooperation of all academic disciplines (politics, industry, art, religion) basically all subsystems of society, with the goal of figuring out together, what the moral facts are. So, how can we be still human in the digital age. So how can we achieve authonomy, besides the fact that we are dealing with smart systems which have started to control out behaviour."*

Gabriels oproep is nobel, maar we moeten helaas vraagtekens

stellen in het vermogen van wetenschappers om in een kort tijdsbestek, de nood is immers hoog, een breed gedragen ethiek te ontwikkelen, waaraan de technologiebedrijven zich vervolgens ook aan gaan houden. Mijns inziens zit de kern van het probleem veel meer in het gegeven dat we te maken hebben met, inmiddels onmisbare, technische voorzieningen, waar we zelf niets voor hoeven en eigenlijk ook niets voor willen betalen. Zolang de mensen zich door social media laten exploiteren ten gunste van de betalende adverteerders en ten gunste van de tech-bedrijven zal het probleem helaas blijven bestaan. Waar ik het wel hartgrondig met Gabriel eens ben is dat het onderwijs veel meer aandacht moet hebben voor ethica en logica: twee aspecten die bij de ongecontroleerde ontwikkeling van social media zowel een ondergeschikte, in het geval van de ethiek, als dominante, in het geval van de logica, rol hebben gespeeld.

"Ik ging denken aan appeltaart."

David (10) en zijn moeder Claudia (42, filosoof en communicatiespecialist) voeren een klein gesprek over grote onderwerpen.

Filosofie aan de Keukentafel

Als ik ongelukkig ben …

David: *Soms ben ik heel verdrietig. Dan voel ik dat ik ongelukkig ben. Dat voel je in je buik. En dat voelt niet fijn.*

Ik: *En hoe zorg je er dan voor dat je je weer beter voelt?*

David: *Ik probeer dan aan iets leuks te denken. Maar dan denk ik aan dat leuks, en dan komt dat stomme toch ineens weer in mijn hoofd.*

Ik: *Wanneer was je voor het laatst ongelukkig?*

David: *Vorige week toen juf Merel wegging. Ik was ongelukkig, omdat ik afscheid moest nemen. En ik ben heel slecht in afscheid nemen. Dat blijft lang hangen bij mij.*

Ik: *En hoe voelt dat dan?*

David: *Vervelend. Ik wil dan dat het snel weer voorbij is. En toen ging ik dus denken aan appeltaart.*

Ik: *Hielp dat?*

David: *Klein beetje. Steeds als ik denk aan de juf, word ik weer ongelukkig.*

Ik: *Hoe ziet iemand er uit die ongelukkig is?*

David: *Verdrietig of boos. Maar ik heb nog bijna nooit iemand ongelukkig gezien.*

Ik: *Nee?*

David: *De juf ziet het heel goed als iemand 'nep gelukkig' is. Ze roept diegene dan even bij zich. Als ik ongelukkig ben, dan knuffelt ze mij en dat helpt.*

Ik: *Wat fijn.*

David: *Ik ben driekwart gelukkig en een kwart ongelukkig. Dus ik ben meer gelukkig dan ongelukkig. Maar altijd alleen maar gelukkig zijn, is te veel van het goede. Gelukkig zijn wordt dan saai. Ben jij wel eens ongelukkig?*

Ik: *Ja.*

David: *Op welke manier dan?*

Ik: *Ik ben wel ongelukkig geweest zonder dat ik snapte waarom. Dat vond ik heel vervelend. Nu zit het wel eens een dagje tegen, maar dan gaat het daarna weer beter. Het gaat vaak vanzelf over.*

David: *Hoe zie je dat iemand gelukkig is?*

Ik: *In iemand z'n ogen.*

David: *Ben ik nu gelukkig dan?*

Ik: *Ja.*

Een gevallen vrouw

"U bent tenminste goed beschermd!" zei de vrouw achter het glas, met nauwverholen jaloezie. Ik stond aan de receptie spoedeisende hulp van het ziekenhuis, met mijn FFP2 masker en bedacht me dat het raar was dat bescherming van het personeel na al die tijd nog steeds niet op orde was. Maar veel tijd om daarover na te denken had ik niet, want ik werd snel weggeorganiseerd naar de zoveelste overvolle wachtkamer. Een weekendje ijspret in Holland, en het hagelde botbreuken! Zelf heb ik, als verstokte koukleum, nooit zoveel opgehad met die ijspret. Sneeuw vind ik te wit, ijs te glad, en dan hebben we het nog niet eens gehad over de temperatuur… Mijn favoriete wintersportvakantie bestaat uit rondhangen op een bounty-strandje onder de palmbomen die behangen zijn met ijspegellampjes, terwijl een reggaeband op de achtergrond 'Stille nacht' speelt. En de koek met zopie nuttig ik het liefst thuis met de CV lekker op 20 graden. Toch was ik hier beland, op de eerste hulp, en dat door een simpel ommetje 'voor mijn gezondheid'. Ik zit nog in de ontkenningsfase, maar volgens de overheid behoor ik allang tot de categorie 'ouderen en kwetsbaren'. Dat had mij nog voorzichtiger moeten maken: niet naar buiten, of alleen uitgerust als een moderne ridder met spikes en braces, maar nee hoor, alleen snowboots , stom stom stom! Ineens verschoof de wereld heel vals een aantal centimeters onder mijn rechtervoet; ik deed snel het landingsgestel uit, en hoorde toen 'krakkk' in de rechterpols.

En nu zat ik hier, een spoedgeval onder de spoedgevallen. Dat schiet niet op, realiseerde ik me. Ik besloot dat de beste strategie was mijn aandacht van de pijn af te leiden door mijn lotgenoten te bestuderen. Tegenover mij zat een echtpaar van plusminus mijn leeftijd; zij ook een armkwetsuur, suf van pijn en pijnstiller, terwijl haar echtgenoot hard probeerde de moed erin te houden met wat humor. Tot overmaat van ellende kwam de verpleegkundige ook nog met wat tangen aan: de ringen moesten doorgeknipt, omdat de vingers anders afgekneld werden. Ondanks professioneel ogende tangen waar een fietsendief jaloers op zou worden, lukte het voor geen meter om de ringen door te knippen. "Tja", zei de man, "39 jaar getrouwd, ik wilde haar niet kwijt, dus heb extra goede kwaliteit ring uitgezocht!" Het geknip en gezaag duurde voort, ik had veel medelijden met mijn lotgenote. In zo'n situatie is het een troost dat het altijd nog erger kan … Met een blik op mijn geknakte hand met gezwollen, maar ongeringde vingers, kon ik niet anders dan verzuchten "Blij dat ik gescheiden ben!"

Ondertussen was het vier uur na de fatale val. Fotootje, daarna weer wachten. Eindelijk het verlossende woord, of ik mee wilde lopen. De galante ridder in nood bood aan mijn tas te dragen. "Ik breng u naar een rustiger afdeling." Dat beloofde niet veel goeds… De botten in de onderarm waren gebroken en gaan schuiven, en moesten op hun plek gemanoeuvreerd worden. In allerijl waren er nog twee ridders opgetrommeld. "Normaal doen wij het oprekken met Chinese vingers," sprak de een, "maar helaas zijn die al elders in gebruik." Chinese vingers kende ik door een polsbreuk van mijn moeder: rieten hoesjes om vingers, gewichtjes eraan, en trekken maar, een klassiek soort martelwerktuig. Word je niet heel blij van … Maar die waren dus niet beschikbaar, de botten moesten handmatig op z'n plek gezet dus ik riep hard "Hollandse vingers zijn ook goed hoor!" En zo gebeurde het dat er drie aardige jongemannen om mijn hand vroegen. Eentje trok twee vingers de ene kant op, de ander een iets andere richting, terwijl de derde de onderarm draaide dat het een aard had. Wederom "Krakk" maar nu klonk het toch hoopvoller. "Goh, "dacht ik ondertussen, "da's lang geleden dat er mannen zich aan mijn bed stonden te verdringen, en nog wel drie stuks. En dan niet in de positie zijn om daar wat leuks mee te kunnen, dat heb ik weer!" Eerst nog wat gips: een van de ridders hing nog steeds aan mijn vingers, totdat mijn arm volkomen ingezeept en het gips uitgehard was. Een volgend fototje werd gemaakt. Daarop stond ik breeduit lachend, want de ridders hadden hun reddingswerk goed gedaan: alles zat weer keurig op z'n plek. Briljant! Ik wilde voor ze applaudisseren, helaas belemmerde mijn kwetsuur een dergelijke spontane actie. Maar: chapeau aan de zorgridders, de echte helden van deze tijd!

Door Kobi Wapenaar
www.kobiwapenaar.nl

Mag ik het met jouw robot doen?

Sinds ik een nieuwe smartphone heb is het mij al een paar keer overkomen dat dit apparaat plots met mij ging praten. Gisteren nog, toen ik mijn studenten college gaf, klonk het "Zei u iets meneer Geerlings?" en "Als u wat heeft gezegd dan heb ik dat niet verstaan".

Door Gerard Geerlings

Daar waar ik tot nu toe gewend ben dat computers alleen iets doen als je het vraagt, blijkt er leven in het apparaat te zitten en reageert het blijkbaar op wat je zegt. Zonder het te beseffen zijn we een nieuw tijdperk ingegaan en beginnen computers menselijke trekjes te krijgen. Ze worden onze beste vriend. Onlangs stonden er twee interessante berichten in de Volkskrant die deze trend versterken en wat mij betreft een nieuwe licht werpen op onze verhouding tot de techniek.

Het eerste artikel ging over een onderzoek onder 12 miljoen gebruikers van Facebook waaruit bleek dat mensen die Facebook gebruiken gelukkiger en gezonder zijn dan niet–gebruikers. Ze hebben zelfs een hogere levensverwachting. Van belang daarbij is de definitie die Facebook geeft van een actief sociaal leven: je bent het meest actief als je niet alleen berichten schrijft, zoals ik, maar Facebook vooral gebruikt om foto's te plaatsen van vrienden en bekenden. Tevens blijkt dat mensen die voornamelijk uitgenodigd worden vriend te worden door anderen gelukkiger zijn dan mensen die meer verzoeken versturen dan ontvangen, dat lijkt me dan weer logisch! Toch vind ik dit wel gek. Wat ik om me heen zie is dat mensen die veel met hun smartphone bezig zijn, nauwelijks oog hebben voor de mensen om hen heen en dat dat juist vaak tot asociaal gedrag leidt. Zo zie je regelmatig in restaurants mensen alleen maar met hun smartphone bezig en niet met elkaar communiceren. Tevens had ik de indruk dat de mensen die erg veel op social media zitten een beetje zielig zijn omdat ze schijnbaar niks anders te doen hebben. Ik heb dit aan mijn studenten voorgelegd maar die waren het helemaal met het onderzoek eens: "Facebook maakt je gelukkiger en wanneer je een tijdje zonder moet krijg je juist last van afkickverschijnselen". Op doktersrecept dan allemaal maar op Facebook zou ik zeggen!

"Zei u iets meneer Geerlings?"

Een dag later stond er een interview in de krant met de Britse expert David Levy over kunstmatige intelligentie. Dat gaat nog een stukje verder. Zijn belangrijkst vraag is "Kunnen we met computers relaties onderhouden" en zijn antwoord daarop is "ja". Dat mijn smartphone ongevraagd met mij kan praten is maar een eerste stap. We zullen op niet al te lange termijn met ze kunnen converseren net als met mensen. Sterker, volgens David Levy zal het op niet al te lange termijn zelfs mogelijk worden seks met ze te hebben: de seksindustrie is al bezig robots hiervoor te ontwikkelen. In het interview legt Levy eveneens een relatie met eenzaamheid: "Beter seks met een robot dan helemaal geen seks". Volgens hem zijn robots geen substituut voor een menselijke relatie maar aanvullend. Maar wat als de robot zover doorontwikkeld wordt dat het fijner is met je robot dan met je eigen vrouw? Wellicht gaan vrijen met de robot van mijn vrouw dan maar?

Conatus

Filosofisch Lexicon

De wereld van de filosofie is er één vol van verwondering en van wijsheid. Toch maken filosofen het voor niet-ingewijden niet altijd even makkelijk om te begrijpen wat zij te zeggen hebben. Dat is niet alleen de filosofen aan te rekenen. Elke beroepsgroep heeft zijn eigen jargon dat nodig is om te kunnen communiceren met vakgenoten. Toch hebben filosofen een verantwoordelijkheid die verder gaat dan de communicatie met hun collega-filosofen. Filosofiestudent Stefan Steenkamp wandelt sinds enkele jaren onbevangen door de wereld van de filosofie in de hoop daar wijzer van te worden. Verwondering is zijn deel. Die wil hij graag delen met zijn mede Vrienden van de ISVW. Met deze lexicon probeert hij orde te scheppen in de verwarring die het filosofische taalgebruik soms bij hem teweegbrengt. In dit nummer het begrip conatus, dat bij de filosofie van Spinoza zo'n belangrijke rol speelt.

Door Stefan Steenkamp

Wie wel eens bij de ISVW een cursus over Spinoza heeft gevolgd, en wie heeft dat niet, zal het woord conatus ongetwijfeld zijn tegengekomen. Zijn god-natuur concept is de weergave van het perspectief waarmee hij naar de werkelijkheid en de wereld kijkt. De god van Spinoza is niet een bovennatuurlijke macht, die over ons heerst. Spinoza heeft het over een immanent organisch systeem dat alleen uit zichzelf begrepen kan worden en waar alles is zoals het is en niet anders kan zijn. Anders gezegd; de god van Spinoza is in de wereld. Het goddelijke is de natuur zelf en is daarom ook in de mens.

Conatus is het begrip dat Spinoza's gebruikt om uit te leggen dat alles in die natuur gedreven wordt door een verlangen om gehoor te geven aan die natuur. Bij dieren en planten is dat duidelijk. Onze poes kan uren op de bank slapen, maar is dan ineens alert, omdat zij een vogel in de vensterbank hoort of de poes van de buren die op hetzelfde geluid reageert. Daar moet zij zijn en nergens anders. Ramen en deuren zitten haar echter in de weg. Het enige dat zij kan doen is bij de deur mekkeren en krabben, net zolang totdat iemand die deur opendoet en zij via het kattenluik naar de plek kan gaan waar zij op dat moment hoort te zijn. Bij planten zie je iets dergelijks. Wie er oog voor heeft, ziet in het bos bomen en struiken die er alles aan doen om bij het licht te komen en bij de grondstoffen die ze nodig hebben om boom en plant te kunnen zijn en te blijven. Google op internet naar 'verstrengelde bomen' en je ziet hoever dat kan gaan.

Conatus is het verlangen om er te zijn. Je zou het levenslust kunnen noemen. Het is bij de mens niet anders. Toch is er wel een verschil tussen die mens en 'het andere'. Het menselijke bewustzijn is groter en gecompliceerder dan bij al het andere leven waarbij we bewustzijn vermoeden. In de Ethica legt Spinoza uit dat dat niet per sé een voordeel hoeft te zijn. In de tijd waarin hij leefde heerste het (christelijke) perspectief dat God de wereld geschapen heeft voor de mens en dat de mens die mag vervolmaken voor zijn eigen gebruik. Volgens Spinoza is dat een inadequate voorstelling. Inadequaat omdat wij niet lijken te begrijpen dat god-natuur van zichzelf al volmaakt is. Die volmaaktheid is iets anders dan ons eigen begrip over wat volmaakt is. Spinoza gaat er juist van uit dat wij aan de volmaaktheid van god-natuur niets kunnen verbeteren.

Het beeld van de Koning

Door Mark de Koning

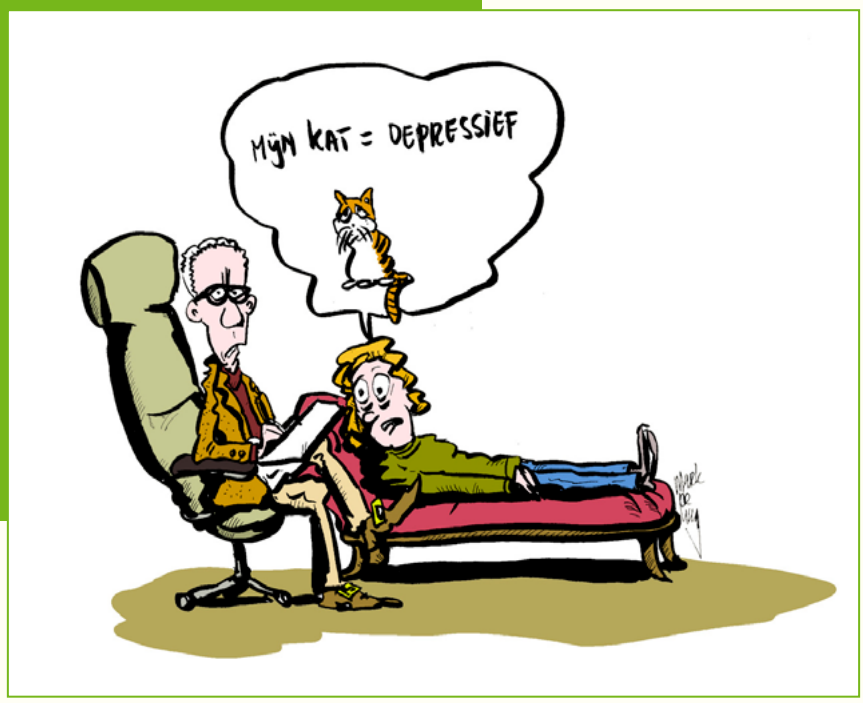

Mijn eerste keer

We starten deze zomer met een nieuwe rubriek in ons Vriendenmagazine onder de titel: mijn eerste keer … Zoals de titel al zegt, nodigt deze rubriek Vrienden uit om hun 'eerste keer' te beschrijven. Dat kan van alles zijn natuurlijk; de eerste keer aan een cursus deelnemen bij de ISVW, op vakantie gaan met de camper, een overnachting ervaren op landgoed ISVW, een biertje drinken op een leuk terras, een meisje of jongen zoenen of voor het eerst een filosofisch boek lezen.

Heb je een ervaring van een 'eerste keer' die je wil delen met andere Vrienden? Stuur je bijdrage van maximaal 250 woorden naar:
● rvanderavoort@vrienden-isvw.nl

Dit is de eerste keer van... Miriam Rybier

Door Miriam Rybier

Iedereen herinnert zich de eerste keer dat je op een echte fiets mocht rijden. Weliswaar met zijwieltjes, maar de vrijheid die je als kind ervoer net als het gevoel van trots bij jezelf en bij je ouders, zal altijd in je geheugen gegrift staan. Zo zijn er meer momenten die een mens zijn hele leven met zich meedraagt.

Een van de eerste keren, die ik me goed kan herinneren, was toen ik voor het eerst op een motor mocht stappen, nadat ik mijn rijbewijs had gehaald. Vóór die keer was het altijd rijden onder toezicht van de rijinstructeur geweest. Nu mocht ik het echt helemaal zelf doen. Mijn eerste motor was een Honda CB350, welke ik voor ƒ100,- overgenomen had van iemand anders. De motor was roestig, de tank zat vol met deuken en hij rookte als een tierelier. Elke 500 km moest ik er een liter olie in gooien, omdat hij veel verbruikte. Maar het was wel míjn motor. Apetrots was ik en met knikkende knieën ging ik een rondje rijden. Niet te ver weg, want het was nog enorm wennen. Het gevoel van vrijheid, zelfstandigheid, maar ook de trots dat ik zelf met mijn eigen motor de wereld kon ontdekken. Een gevoel dat niemand mij kon afpakken en zelfs nu, nu ik niet meer motor kan rijden, is dat gevoel nog steeds aanwezig. Net als ik ooit trots was op mijn fietsje met zijwieltjes, zo ben ik er nog steeds trots op dat ik met de aankoop van deze oude, aftandse motor daarna jaren op wegen in binnen en buitenland heb kunnen rijden.

Ongelukkig zijn ... wat is dat?

"Iets schrijven over de kunst van het ongelukkig zijn? Maar Rity, als zondagskind heb daar ik niets mee!" "Juist daarom", zegt ze vastberaden en voor ik het weet heb ik ingestemd met een bijdrage aan het Vriendenmagazine. Daar zit ik dan, en voel me enorm op de proef gesteld. Dusdanig zelfs dat ik niet anders kan dan juist dát te onderzoeken: waarom spreekt dit thema me niet aan, waarom voel ik er zelfs aversie bij?

Door Peter Jurgens

"Verdringing!", antwoordt de psychoanalyticus in me. "Je bent vaak diepongelukkig geweest en nu heb je het allemaal verdrongen en wil en kun je er zelfs geen woord meer over kwijt!" Maar niets van wat ik me herinner van mijn jonge jaren wijst daarop en ook van broers, zussen of oude vrienden hoor ik niets wat die richting opgaat. Nee, het is waarschijnlijker dat dat zondagskind het geluk heeft gehad zich iets eigen te maken wat het leven op een fundamentele manier lichter maakt. Dat het een levenshouding voorgeleefd en aangeleerd heeft gekregen waarbij vertrouwen en aanvaarden een grote rol spelen.

Ik groeide op in een uitgesproken katholiek milieu. Buren en vriendjes, maar ook school en voetbalclub, bakker en dokter, krant en politieke partij: alles was katholiek. Wat niet wil zeggen dat de kerk of haar gedragsregels en leerstellingen centraal stonden. Het was veeleer de wijze waarop het geloof beleefd werd, in de loop van de dag, gedurende de week en door het jaar heen. Voor mijn gevoel verlichtte die het leven en gaf het kleur en geur, naast de muziek en liederen, beelden en verhalen, feestdagen en rituelen. Pastoors en kapelaans wezen niet met het vingertje, maar hielpen het leven rijker te maken en structuur en vorm te geven.

Vertrouwen en aanvaarding waren daarbij belangrijke waarden die veel aandacht kregen. Zo werden de diverse dagelijkse gebeden, bij maaltijden, op school of voor het slapen gaan, steevast afgeslo-

ten met een helder 'Amen!' Hoewel je als kind de letterlijke betekenis daarvan niet kende en je met je gedachten al bij andere dingen was, was de strekking meestal toch voelbaar: 'Het zij zo'. Daarnaast was er dat wonderschone begrip genade. Het is een prachtig concept dat me nog steeds gemakkelijk ontroert en het verbaast me dan ook niet dat 'Amazing Grace' zo geliefd blijft. Genade impliceert een dubbele en niet volledig te definiëren beweging van je openstellen en ontvangen, waarbij het een in het ander besloten ligt zonder dat je erop kunt rekenen. Het vertrouwen mogelijkerwijs te ontvangen, maakt het ontvangen mogelijk, maar het moet je daar niet om te doen zijn. Het verschilt diepgaand van een doelgerichte transactie, want is het stellen van doelen niet bijna het tegenovergestelde van je openstellen?

Omgaan met ongelukkig zijn is voor mij dus geen kunst, en al helemaal geen kunstje dat in enkele praatsessies kan worden aangeleerd. Het is een levenshouding die de één toevalt, de ander voorgeleefd krijgt en een derde zich geleidelijk eigen maakt. Filosofie kan daarbij behulpzaam zijn en al in de Klassieke Oudheid schreven bijvoorbeeld Seneca en Aurelius prachtige dingen over aanvaarding. Evenzo kunnen meditatie, kunst en muziek inzicht, troost en steun bieden. Maar bovenal zal er altijd plaats blijven voor religie als ultieme manier om je te verbinden met de grote en kleine uitdagingen van het leven, met de eeuwige vragen waarop we geen antwoord hebben en met al die omstandigheden en gebeurtenissen waarop we geen invloed hebben. Het zij zo!

"Het is niet erg om ongelukkig te zijn. Het hoort er gewoon bij."

Ramses (8) en zijn moeder Claudia (42, filosoof en communicatiespecialist) voeren een klein gesprek over grote onderwerpen.

Filosofie aan de Keukentafel

Als ik ongelukkig ben …

Ramses: *Ik was net best wel ongelukkig Omdat het weer zover was: ik was weer stout op school. Ik was boos en dan gaat mijn juf ook boos terug doen.*

Ik: *Oh jee. Ben je ongelukkig als je boos bent?*

Ramses: *Je wordt er soms boos en soms verdrietig van. Of je bent eerst boos, en daarna word je verdrietig erover. Het kan zijn dat er iets is gebeurd, dat je niet fijn vindt. Iets heel naars.*

Ik: *Bijvoorbeeld als je stout bent op school, dan ben je ongelukkig?*

Ramses: *Ja, vooral als het dan heel erg uit de hand loopt en dat iedereen het er dan over heeft. Dan ben ik het lulletje van de school. Dan ziet iedereen mij als die stoute jongen, die altijd alles fout doet.*

Ik: *Wat maakt jou het meest ongelukkig?*

Ramses: *Als ik denk dat iemand doodgaat waar ik heel veel van hou. Dan wil ik bijna zelf dood.*

Ik: *Hoe word je dan weer gelukkig?*

Ramses: *Door iets te doen wat je leuk vindt. Bijvoorbeeld eten, je vrienden opzoeken, of gamen, of lezen.*

Ik: *Afleiding dus?*

Ramses: *Ja. Troost helpt ook. Gewoon even knuffelen. Iemand die zegt dat het niet heel erg is. Iemand die je goed kent en die aardig is. Bijvoorbeeld een van je beste vrienden of je vader of moeder.*

Ik: *Hoe heb je het weer goed gemaakt op school?*

Ramses: *Ik heb mijn excuses aangeboden aan de juf. Het is nu weer goed. Dan word je weer blij en heb je geen ruzie meer.*

Ik: *Fijn.*

Ramses: *Volgens mij zijn er best veel mensen vaak ongelukkig. Ongelukkig zijn is niet iets waar je je voor hoeft te schamen of iets wat heel bijzonder is. Veel mensen zijn het. Het is niet erg om ongelukkig te zijn. Het hoort er gewoon bij.*

Ik: *Zie je wel eens ongelukkige mensen?*

Ramses: *Laatst zat ik achter in de auto met mijn beste vriend. Toen zagen we iemand naast ons rijden en zij was aan het huilen. Volgens mij was zij niet zo gelukkig. Je ziet het aan het huilen. Maar als iemand boos is, dan zie je het vaak niet, maar zijn ze toch ongelukkig.*

Over Dirk de Wachter

Door Frans van der Lem

Dirk De Wachter heeft als hoogleraar psychiatrie in Vlaanderen aanvankelijk bekendheid verworven door zijn krantenartikelen, met betrekking tot geweldsdelicten. Hij verwierf meer bekendheid in zowel België als Nederland met zijn maatschappijkritisch boek Borderline Times. De westerse wereld dreigt te verbrokkelen door psychiatrisering, impulsiviteit en zinloosheid. Zelfs liefde lijkt een opeisbaar onderdeel geworden te zijn van onze consumptiemaatschappij. Hij noemt het dan ook 'een leukigheidsmaatschappij vol ikkigheid'.

Terwijl we echter juist broodnodig behoefte hebben aan waarden als hechting, betrokkenheid en gemeenschapszin. In zijn lezingen haalt De Wachter regelmatig Jean-Paul Sartre aan en citeert hij uit 'De Kleine Goedheid' van de filosoof Emmanuel Levinas. Hij decoreert zijn betoog met werken van Picasso en Louise Bourgeois. Kunst geeft immers uitdrukking aan het mysterie van de mens, datgene waar we geen woorden voor weten. Dirk De Wachter verschijnt regelmatig in de media als spreker of als gast in Nederland en België. Zo werd hij 2019 geïnterviewd door Daan Rovers, onze toenmalige Denker des Vaderlands, over zijn nieuwste boek 'De kunst van het ongelukkig zijn.' Dat was ook het thema van ons filosofisch café van afgelopen maart. Het is een enigszins paradoxale titel. Onze 'verdriet-dokter' zoals hij dat zelf noemt, bedoelt niet dat we ernaar dienen te streven om ongelukkig te zijn, maar te verdragen dat tegenslag bij het leven behoort. Hij houdt een pleidooi voor de 'gewonigheid'. Juist het obsessief najagen van geluk, brengt ons, net als bij een verslaving, in de problemen.

De mens blijkt namelijk het enige dier te zijn dat behoefte heeft aan betekenis. De mens is steeds op zoek naar de zin van het bestaan. Geluk is dan een bijwerking. Dat laat onverlet dat verdriet en ongeluk deel uitmaken van ons bestaan. Zo bleek bijvoorbeeld ook dat betekenisgeving voor Viktor Frankl, in zijn boek 'De Zin van het Bestaan' een remedie was om de holocaust te overleven.

De overweging van het Vriendenbestuur

Het Vriendenbestuur vergadert elke maand om met elkaar te overleggen over de activiteiten en de lopende zaken. Voorafgaand aan die vergadering wordt elk bestuurslid om de beurt uitgenodigd om een korte overweging uit te spreken. Het bestuur wil die overwegingen graag met jullie delen in dit Vriendenmagazine. Als eerste is Rity aan de beurt.

Over Hoop gesproken …

Hoop hoort bij mij. Ik zou me geen raad weten als ik geen hoop meer zou hebben. Hoop dat de pandemie weer voorbij zal gaan. Hoop dat we weer meer Vrienden aan ons zullen binden. Hoop dat we elkaar op korte termijn weer zullen gaan zien in een filosofisch café. Hoop op betere tijden. Hoop zou je kunnen kenmerken als een verlangen dat iets in de toekomst werkelijkheid wordt. Terwijl je de overtuiging hebt dat dat ook ècht gaat gebeuren. Het gaat dus niet over zaken waarover je zeker bent. Je zegt immers niet: "ik hoop dat het donker wordt vanavond". Nee, hoop houdt altijd onzekerheid in. Anders heb je per slot 'vertrouwen'. Als je vertrouwen hebt, dat ben je zeker van iets. Zekerder dan wanneer je hoop hebt op iets.

De Duitse filosoof Ernst Bloch (1885-1977) wordt wel de filosoof van hoop genoemd. Hij schreef 'Das Prinzip Hoffnung' en zijn denkbeelden hebben vaak betrekking op hoop op een betere toekomst of een betere wereld. Bij hem is hoop een verwezenlijking van idealen in het 'niet nu'. "Hoop is een remedie tegen apathie, tegen fatalisme, wanhoop en een voorbeeld van uitgestelde behoeftebevrediging." Aldus Bloch. Rebecca Solnit is een Amerikaanse politiek-filosofe. Zij oppert: "verzet is nooit voor niks". De slavernij zou nooit afgeschaft zijn zonder hoop, het vrouwenkiesrecht zou er nooit zijn gekomen, evenmin als de Arabische Lente. Hoop is bij haar gokken en kiezen voor het onzekere. Dat vraagt om moed! Durf te hopen! Hoop, geloof en liefde zijn ook Christelijke deugden. En Kant heeft Hoop in zijn vragen opgenomen: Wat kan ik denken? Wat moet ik doen? Wat mag ik hopen? Verwante begrippen zijn valse hoop: dat heeft een mens als ie niet wil weten dat het gehoopte niet bereikbaar is.

Ook weemoed is zo'n begrip dat hoort bij hoop. Weemoed is een zacht-treurige stemming over de vergankelijkheid van het leven. Dit gevoel slaat overigens niet teneer, maar inspireert juist om te leven! En wie kan mooier relativerend over hoop dichten dan de man wiens naam Levi Weemoedt luidt:

Hoop

Wie dagelijks
Op een station
Moet zijn

Gaat steeds
Minder hopen

Dat iets loopt
Als een trein

Oproep!

5 Leden voor de lustrumcommissie

Het Vriendenbestuur roept haar leden op zich aan te melden voor de Lustrumcommissie. Deze commissie zal de lustrumviering voorbereiden en organiseren. Het Vriendenlustrum wordt elke 5 jaar gevierd. Deze keer vindt het plaats in januari 2022 op het Landgoed ISVW in Leusden. Vanaf de komende ALV op 5 september gaat deze commissie aan de slag.

We zoeken:
Vijf Vrienden die op een enthousiaste manier kunnen organiseren & samenwerken en het leuk vinden om vorm en inhoud te geven aan het Vriendenlustrum in januari 2022.

Lijkt het je leuk om mee te doen?
Meld je dan vòòr 5 september per email aan bij de secretaris: lvdmeij@vrienden-isvw.nl of rvdavoort@vrienden-isvw.nl

"Ik laat het meestal niet zien."

Filosofie aan de Keukentafel

Als ik ongelukkig ben …

Josephine (8) en haar moeder Claudia (42, filosoof en communicatiespecialist) voeren een klein gesprek over grote onderwerpen.

Josephine: *Heel lang geleden, in groep 2, vond ik een jongen leuk en toen vroeg ik hem verkering en toen zei hij nee. En toen was ik ongelukkig.*
Ik: *Echt?*
Josephine: *Je vindt dan iemand leuk, en hij jou niet, en dat is geen fijn gevoel.*
Ik: *Moest je huilen?*
Josephine: *Ik hoefde niet te huilen. Ik dacht van: ben ik wel goed genoeg? Ik stuurde hem een briefje met: 'ja of nee'. En hij kon een kruisje zetten. En toen legde hij het briefje terug met een kruisje bij 'nee'. Toen voelde ik me onzeker.*
Ik: *Ben je wel eens vaker ongelukkig?*
Josephine: *Ja. Als ik ruzie heb met mijn beste vriendin. Ze zei bijvoorbeeld een keer dat ik stom was. Dan moet ik wel eens huilen. Ze vond mij niet lief, want ze deed onze vriendschapsketting in haar schoen in plaats van om haar nek.*
Ik: *Ach nee.*
Josephine: *Ik denk niet dat ik zelf kan zeggen of ik gelukkig of ongelukkig ben. Ik weet eigenlijk niet precies wanneer ik ongelukkig ben. Ik heb er geen schema van ofzo. Meestal als ik ongelukkig ben, dan laat ik dat niet zien.*
Ik: *Hebben anderen dat dan niet door?*
Josephine: *Alleen als het echt erg is, dan laat ik het zien. De kinderen om je heen voelen dan dat jij ongelukkig bent. Zij worden daar ook een beetje ongelukkig van. En dat wil ik niet. De juf ziet vaak wel als ik ongelukkig ben. Dan aait ze me over mijn rug, en dat helpt dan wel.*
Ik: *Zijn er nog andere manieren om weer gelukkig te worden?*
Josephine: *Als ik ongelukkig ben over een ruzie, dan denk ik eerst: zij heeft alles verkeerd gedaan. Maar ik weet nu dat ik moet kijken wat ik zelf heb gedaan. En dan probeer ik het op te lossen. Dan ga ik naar haar toe en zeg ik 'sorry', en dat ik begrijp wat ik verkeerd heb gedaan.*
Ik: *Knap zeg. Lijkt ongelukkig zijn op pijn hebben?*
Josephine: *Nee, dat is anders. Ongelukkig zijn gaat over je gevoel over de dingen die zijn gebeurd. Terwijl je pijn meer voelt in je lijf.*
Ik: *Zie je wel eens iemand die ongelukkig is?*
Josephine: *Vaak zijn kinderen die stom doen eigenlijk ongelukkig.*

Nietzsche vs. Murdoch

De afgelopen tijd heb ik met genoegen deelgenomen aan enkele interessante en toegankelijke cursussen filosofie, die de ISVW op de woensdagavonden in april, mei en juni digitaal aanbiedt. Deze cursussen duren zo'n anderhalf uur en worden gepresenteerd door specialisten. Zeer de moeite waard om aan deel te nemen. Twee uitersten in de filosofie wil ik hier vandaag, stem van de presentator in de ring, met u delen: de onverschrokken Wilhelm Friedrich Nietzsche … versus … de standvastige Dame Jean Iris Murdoch!

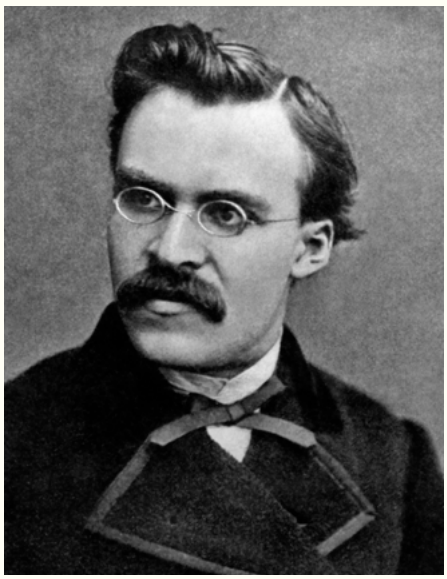

Van Nietzsche (1844-1900) weten wij dat hij opgroeide in een christelijk-moralistisch Duitsland waar hij zich als domineeszoon (ik deel zijn lijden) sterk afzette tegen de idee dat de christelijke waarheid als absoluut zou gelden. Zijn moeder ijverde zich om de kleine jongen nauwgezet en traditiegetrouw de christelijke leer en leven bij te brengen. Friedrich was slechts vijf jaar oud was toen zijn vaderlijk jammerlijk stierf. Misschien heeft de jongen toen gedacht: Als de dood van mijn vader is wat de goede God wil, geef mijn portie dan maar aan Fikkie. En verder denkend: Wat mijn moeder mij heeft bijgebracht, leuk en aardig, maar het heeft weinig realiteitszin. Maar dat is speculeren en geen wetenschap.

Eigenlijk is het bij Nietzsche niet eens zozeer zo dat het afzetten tegen de christelijke god centraal staat in zijn werken.

Door Leo van der Meij

Veeleer filosofeert hij over de vraag: Wat blijft er nog over als er met de christelijke god en zijn waarheid afgerekend is? Wat is dan nog de grondslag van mijn waardensysteem? Is er dan een waarheid mogelijk waarover we als universele schepsels nog enige consensus kunnen hebben? Waarop Nietzsche tot de conclusie lijkt te komen dat er na het vermoorden van de christelijke God helemaal 'Nietzsch' meer aan gedeelde absolute waarden over kan blijven. Waardevol is voor Nietzsche nog wel de verheven kunst en muziek die hij vanuit zijn übermensch als betekenisvol kan waarderen. Dr. Erno Eskens vertelde dat het zelfs mogelijk is om via Spotify een playlist met door Nietzsche gecomponeerde muziek te beluisteren.

De Ierse Iris Murdoch (1919 - 1999) gruwelt van een dergelijke 'betekenisloze' filosofie. Zij is als moraalfilosoof na de ellende van de Tweede Wereldoorlog wel klaar met bizarre übermensch ideeën van het Duitse Nazisme, wees waakzaam lezers ze bestaan nog steeds, en zocht naar een postchristelijke invulling van waarheid en waarden zonder het culturele systeem overboord te willen gooien. Voor haar is de essentie van moraal, van een gedeeld universeel systeem van waarden, het principe van de liefde. Niet zozeer betreft het hier de romantische liefde, vertelde filosofe Katrien Schaubroeck ons (zij is een kenner en heeft recent een werk van Murdoch gepubliceerd), maar de liefde als een waarde-essentie die als een deugd beoefend kan worden. Liefhebben begint volgens Iris Murdoch met anders kijken naar een zaak. Het begint met aandacht hebben (Simone Weil) voor een object en komen tot een innerlijke voornemen om onbevooroordeeld te schouwen (Martin Buber). Liefde en kunnen liefhebben is bij Murdoch de universele waarde die het leven zin en betekenis geeft. Het is een deugd die beoefend kan worden door het Zelf te legen en ruimte te geven aan een andere blik op de dingen. Dit kunnen personen, objecten of concepten zijn. In tegenstelling tot Nietzsche ziet Murdoch wel een universele waarde in de mens zelf en roept zij op om deze waarde als deugd te gaan beoefenen.

Waar Nietzsche in zijn werken aanvallend stoot en slaat op een traditioneel hem nietszeggend christelijk moralisme met een treffende vraag over een toekomst zonder waarden, verdedigt Murdoch zich met een solide afweer van een vasthouden aan het begrip liefde als moraal. Mijn verslag is een persoonlijke interpretatie van een gesuggereerde wedstrijd. Aan u de beslissing wie deze gewonnen heeft.

Vacatures Vriendenbestuur

Momenteel zijn er twee vacatures binnen het bestuur van de vereniging: een voor secretaris en een voor algemeen bestuurslid.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid van de Vrienden van de ISVW. Het zorgt voor de continuïteit van de Vereniging, de verbinding tussen de leden, bevordert een inspirerend denkklimaat en stimuleert activiteiten. Het is ook gericht op de werving van fondsen en andere financiële middelen om de publieksfilosofie van de ISVW te kunnen ontwikkelen.

Het bestuur komt een keer per maand bijeen, exclusief de Algemene Ledenvergadering. Het tijdbeslag is gemiddeld acht uur per maand. Het bestuur bestaat momenteel uit een voorzitter, secretaris, penningmeester en twee algemeen bestuursleden. Het bestuur werkt als een team samen.

Van bestuursleden wordt het volgende verwacht:

- Onderschrijft de doelstellingen van de Vereniging van Vrienden en heeft kennis van de geschiedenis van de ISVW;
- Heeft affiniteit met de publieksfilosofie in het algemeen en met de ISVW in het bijzonder;
- Beschikt over ruime bestuurlijke ervaring en is bereid om een actieve rol te spelen binnen het Vriendenbestuur;
- Levert een actieve bijdrage aan het opstellen van de plannen (beleids- en activiteitenplan) en rapportages (waaronder jaarverslagen), en is bereid deze te presenteren aan de Algemene ledenvergadering;
- Neemt, samen met de andere bestuursleden, beslissingen over subsidieaanvragen;
- Legt de benodigde beslissingen tijdig aan het bestuur voor;
- Is bereid om in een of meerdere commissies van de vereniging zitting te nemen;
- Is creatief en ontwikkelt in teamverband het concept van Vrienden van de ISVW voor de komende decennia.

Aanvullend op voorgaande punten gelden voor de functie van secretaris het volgende:

- Vertegenwoordigt in en buiten rechte de Vereniging met voorzitter en penningmeester;
- Stelt samen met de voorzitter de agenda van de bestuursvergaderingen op;
- Stelt samen met de voorzitter de agenda en van de Algemene Ledenvergaderingen op;
- Coördineert het besluitvormingsproces van subsidieaanvragen en voert de correspondentie hierover;
- Voert, samen met de voorzitter, de eindredactie over het inhoudelijke (tekstuele) deel van het jaarverslag;
- Is met de voorzitter verantwoordelijk voor de ledenadministratie en onderhoudt daartoe het contact met ISVW als uitvoerende instantie en rapporteert daarover aan het bestuur;

Sollicitaties kunt u richten aan secretaris@vrienden-isvw.nl met vermelding van het onderwerp: 'bestuursleden secretaris en/of algemeen'. U krijgt daarna zo spoedig mogelijk bericht of een uitnodiging.

Leo van der Meij
Secretaris Vrienden ISVW

Voor nadere informatie: 06 3433 9317

VERENIGING VRIENDEN
ISVW.NL

Filosofische cafés

Erno onderbouwt zijn betoog met teksten van diverse filosofen.

Door Frans van der Lem

Nietzsche en Bentham over geluk

Online Filosofisch café 16 mei

"Bungelen in een hangmat op een zonovergoten Caraïbisch strand!" Aanvankelijk het summum van geluk volgens filosoof en gastspreker Erno Eskens. Maar allengs verdampt die gelukzaligheid. Zijn inspirerende betoog past uitstekend binnen het kleurrijke palet van de reeks filosofische Vriendencafés. Erno spreekt op milde toon. Straalt vriendelijkheid uit. Zijn verhaal is helder opgebouwd. De 60 cafébezoekers hangen aan zijn lippen. We kennen zijn stem en het gezicht van de ISVW. Erno is op zijn beurt blij-verrast om als voormalig ISVW directeur- en docent zijn vroegere cursisten ook eens op een beeldscherm te zien tegen de achtergrond van hun dagelijks leven. Online-bijeenkomsten leveren soms onverwachte voordelen op.

Erno onderbouwt zijn betoog met teksten van diverse filosofen. Vertelt dat tot aan de middeleeuwen 'geluk' werd gezien als iets dat je werd toegeworpen. Vanuit de oudheid al van godswege. Doch vanaf de renaissance nemen mensen hun geluk steeds meer in eigen handen. De redelijk onbekende Franciscus van den Enden blijkt zijn tijd ver vooruit. In zijn 'Vrije Politieke Stellingen' (1665) propageert hij, dat het de taak van de staat is om het geluk van de onderdanen te bevorderen. Maar dat we daar dan wel met zijn allen aan dienen mee te doen. Sinds de romantiek wordt de rol van het lichaam belangrijker. Volgens Jeremy Bentham, zadelt dat lichaam ons op met twee soevereine meesters: 'Pijn' en 'Genot'. Bentham adviseert om fysiek en mentaal genot te bevorderen en de concrete en psychische pijn te beperken. In zijn 'Criteria bij gelukscalcultatie' (1789) laat hij er een kwantitatieve cijfermatige formule op los om aan te tonen dat het gaat om zoveel mogelijk genot voor de meeste mensen. Een soort beleidsadvies.

John Stuart Mill zit in zijn 'Utilitarianism' (1863) aanvankelijk op dezelfde golflengte. Totdat het hem niet lukt om eigenstandig uit een diepe depressie te klauteren. Met behulp van muziek en poëzie lukt hem dat uiteindelijk wél. Hij verzet zich vervolgens tegen de materialistische onderbouwing van Bentham. En verkiest de kwalitatieve voldoening van het leven. Geluk betekent niet voor iedereen hetzelfde. Het één maakt de mens gelukkiger dan het andere. Ons huidige geluk kan indruisen tegen het geluk van anderen in de toekomst. Geluk kan dus nooit een doel op zichzelf zijn.

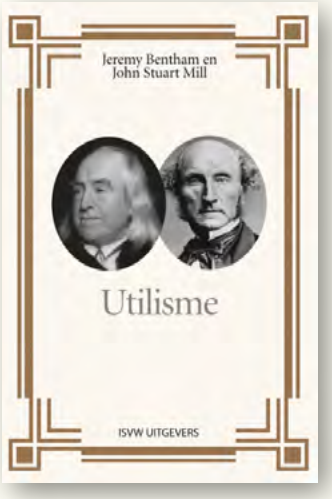

Mill stelt dat alleen zij gelukkig zijn, die hun geest gericht hebben op iets anders dan hun eigen geluk, bijvoorbeeld de vooruitgang van anderen. En hij adviseert om geluk dan in te ade-

men met de lucht. Zonder er eindeloos over te prakkezeren en door de vingers te laten glijden.

Nietzsche bepleit in 'Also sprach Zarathustra' (1885) voor meer dynamiek. Het gericht zijn op geluk, leidt tot oppervlakkigheid en gezapigheid. Dan wordt het saai. Eigenlijk zou je moeten streven naar leed.

Tenslotte Rousseau in 'Confessions' (1770): als je toch gelukkig wenst te worden, dien je samen te vallen met je natuurlijke eigenschappen. Om echter samen te kunnen vallen met onze natuurlijke eigenschappen, zijn wij langdurig op zoek naar wie wij zelf zijn.

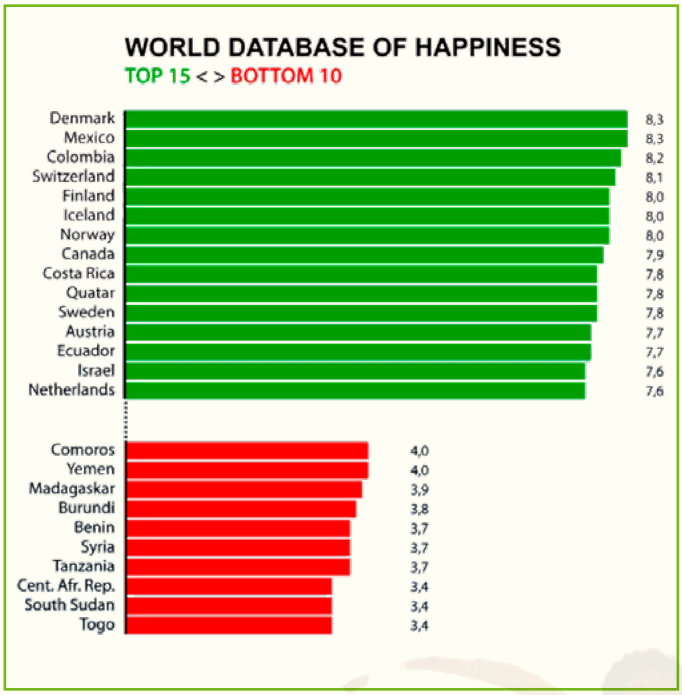

Wat maakt mij (on-)gelukkig?

De oorspronkelijke opdracht voor de bijdrage aan dit themanummer van het Vriendenmagazine was iets te schrijven over het bedrijven van de kunst van het ongelukkig zijn. Ik heb er lang over nagedacht, want meestal wordt ongelukkig zijn niet gezien als een kunst. De meeste mensen willen namelijk zo snel mogelijk af van een ongeluksgevoel, laat staan dat iemand ernaar streeft ongelukkig te zijn. Of je moet een misantroop zijn. En wie over ongelukkig zijn wil schrijven, zal toch eerst moeten weten wat 'ongelukkig zijn' is.

Om daarachter te kunnen komen moet je ook weten wat 'gelukkig zijn' is. Met dit vraagstuk ben ik meteen in filosofenland beland, want zo'n ogenschijnlijke tegenstelling staat bekend als een dialectisch vraagstuk. Simpel gezegd: de ene kan niet zonder de ander en zij spelen daarom voortdurend met elkaar. Daarom heb ik in de titel on tussen haakjes gezet. Zo blijven beide begrippen intact en kunnen we gaan nadenken waarom dat zo is. Wie zijn geluksgevoel verliest zal zich daar waarschijnlijk ongelukkig over voelen. En wie na jaren verlies in de loterij, en daar doodongelukkig over is, de hoofdprijs wint, zal zijn geluk niet op kunnen.
Daarmee heb ik de inhoudelijke betekenis van dat begrippenpaar nog niet uitgelegd. Ga ik ook niet doen, want wat gelukkig en ongelukkig is, is voor iedereen weer anders. Er zijn zelfs filosofen die het bestaan van (on)geluk betwijfelen. Het zijn ongrijpbare emoties. Over hun kwaliteit valt niets te zeggen, maar over hun kwantiteit des te meer. Geluk duurt kort en ongeluk veel te lang. Het heeft in ieder geval met gebeurtenissen te maken en met het karakter van de mens die deze emoties op enig moment ervaart. Stoïcijnen, die gezien worden als dé experts op het gebied van emoties, zeggen daarover: 'Het zijn niet de gebeurtenissen die de emoties veroorzaken, maar de gedachten over die gebeurtenissen'.

Waar ikzelf gelukkig van word? Als ik dit soort stukjes mag schrijven. U kan dan zelf de conclusie trekken waar ik ongelukkig van word. En ik denk dat dit meteen de beste manier was om het begrip dialectiek uit te leggen.

Door Stefan Steenkamp

Het geluk van het geluk en het geluk van het ongeluk

De kunst van de Andalusische Flamenco

"Een tevreden leven leiden", is al heel wat, schrijft Dirk de Wachter in het laatste hoofdstuk van De kunst van het ongelukkig zijn. Mijn vrouw Anne moest denken aan wat zij haar grootste compliment noemt naar anderen en naar mij; "ik heb geen last van je." Je kunt dit licht opvatten als minderwaardig vergeleken met "ik hou van je". Integendeel, het is voor haar zoveel meer dan dat laatste. Lees alle klaagzangen maar van mensen over het huidig veelvuldig samenzijn met hun 'geliefden'. De super ergernis van 'opgesloten' te zitten met hun kinderen, partner, ouders of anderen.... en een mens beseft dat "ik heb geen last van je" net als "je zit me niet in de weg", een veel grotere liefdesverklaring is dan "ik hou van je".

In Andalucia, waar mijn vrouw en ik wonen, hebben we daar eeuwenlang al de flamenco voor. Jondo is het Andalusische woord voor het Spaanse 'hondo' of 'fondo'; dit staat voor diep, bodem of de kern. De oudste vorm van flamenco(zang) wordt ook wel aangeduid met 'cante jondo'. Flamenco heeft bovenal ook alles te maken met het uitdrukken van een gevoel, wat kan variëren van intense triestheid tot grote vreugde, afhankelijk van de 'compás', ritme, die gekozen wordt en hoe er mee omgegaan wordt. Het geluk van het geluk en het geluk van het ongeluk.

Door Rudi Holzhauwer

¡Quién dira que el agua lleva
un fuego fatuo de gritos!
¡Ay, amor que se fue y no vino!
Lleva azahar, lleva olivas,
Andalucia, a tus mares.
¡Ay, amor que se fue por el aire!

Federico Garcia Lorca,
Poema del Cante Jondo, 1921.

Wie zal zeggen dat het water
een dwaallicht van kreten draagt!
O, liefde die ging en nooit terugkeerde!
Draag oranjebloesems, draag olijven,
Andalusië, naar je zeeën.
O, liefde die verdween in de lucht!

Voor een horizonverruiming hoef je echt niet op examenreis of op vakantie naar Bali. Verruim de horizon in jezelf, de meest nabije en meest fascinerende persoon die je in al zijn ins en outs kunt leren kennen. Vooral en via de kunst van 'op de goede manier' ongelukkig zijn. Zoek de muziektonen, de filmbeelden, de natuur en de angstaanjagende stiltes op, erken je kwetsbaarheid daardoor, huil, lach, schreeuw en verstil. En ontdek de kunst van ongelukkig zijn, waar je erg gelukkig van zult worden

Filosofische café

De kunst van het ongelukkig zijn

Online Filosofisch café 21 maart

De virtuele gast van dit café had graag zijn rolmodellen nagevolgd, als voetballer, muzikant, of kunstenaar. Maar bleek daar te onhandig voor. Gekscherend gezegd, ging hij daarom maar studeren. Zolang mogelijk. Het bracht hem tot psychiater. En zelfs hoogleraar.

Door Frans van der Lem

Dirk De Wachter heeft in Vlaanderen aanvankelijk bekendheid verworven door zijn krantenartikelen, met betrekking tot geweldsdelicten. Hij verwierf meer bekendheid in zowel België als Nederland met zijn maatschappijkritische boek *Borderline Times:* de westerse wereld dreigt te verbrokkelen door psychiatrisering, impulsiviteit en zinloosheid. Zelfs liefde lijkt een opeisbaar onderdeel te zijn van onze consumptiemaatschappij. Hij benoemt het dan ook als *'leukigheidsmaatschappij vol ikkigheid.'* Terwijl we echter juist broodnodig behoefte hebben aan waarden als hechting, betrokkenheid en gemeenschapszin.

In zijn lezingen haalt de Wachter regelmatig Jean-Paul Sartre aan. Citeert uit 'De Kleine Goedheid' van de filosoof Emmanuel Levinas. Decoreert zijn betoog met werken van Picasso en Louise Bourgeois. Want de kunst geeft uitdrukking aan het mysterie van de mens. Datgene waar we geen woorden voor weten. Dirk De Wachter verschijnt regelmatig in de media als spreker of als gast in Nederland en België. Ook in dit café hadden wij hem uitgenodigd. Maar zijn agenda zat al vol. En vooral: Hij wil dat wij elkaar in de ogen kunnen kijken. En dat lukt niet bij een onlinecafé. Voor volgend jaar proberen wij het opnieuw. In 2019 was ik erbij toen De Wachter werd geïnterviewd. In de Rode Hoed te Amsterdam door Daan Rovers, onze toenmalige Denker des Vaderlands. Over zijn nieuwste boek*: De kunst van het ongelukkig zijn.* Het is een enigszins paradoxale titel. Onze 'verdriet-dokter', zoals hij dat zelf noemt, bedoelt niet dat we ernaar dienen te streven om ongelukkig te zijn, maar te verdragen dat tegenslag bij het leven behoort. Hij houdt een pleidooi voor de 'gewonigheid'. Juist het obsessief najagen van geluk, brengt ons – zoals bij een verslaving – in de problemen. De mens blijkt namelijk het enige dier te zijn dat behoefte heeft aan betekenis. De mens is steeds op zoek naar de zin van het bestaan. Geluk is daarvan een bijwerking. Die betekenisgeving bleek voor Viktor Frankl in zijn boek 'De Zin van het Bestaan' zelfs een remedie om de holocaust te overleven.

Het begrip 'De kleine goedheid' komt van filosoof Levinas. Het helpt ons om bescheidenheid te blijven waarderen. En herinnert ons aan genade van 'baarmoederlijkheid' waaraan wij ons hele leven behoefte blijven hebben. Dit is in het kort wat Levinas ervan zegt…

Tussen alle verwording van menselijke verhoudingen, houdt de goedheid stand.
Ze blijft mogelijk.
Ook al kan ze nooit een systeem worden, of een sociaal regime.
Elke poging om het menselijke helemaal te organiseren is tot mislukken gedoemd.
Het enige wat levendig overeind blijft is de kleine goedheid van het dagelijks leven.

Ze is fragiel en voorlopig.
Ze is een goedheid zonder getuigen, in stilte voltrokken, bescheiden, zonder triomf.
Ze is gratuit en juist daardoor eeuwig.

Het zijn gewone mensen, 'simpele zielen', die haar verdedigen en ervoor zorgen dat ze zich telkens weer herpakt, ook als is ze volstrekt weerloos tegenover de machten van het kwaad.

De kleine goedheid kruipt overeind, zoals een platgetrapt grassprietjes zich weer opricht.
Ze is misschien wel 'gek' – een 'dwaze goedheid',
maar ze is tegelijk het meest menselijke in de mens,

Ze wint nooit, maar wordt ook nooit overwonnen!

Uit: Altérité et transcendance – Emmanuel Levinas.

You want it darker

Leonard Cohen

If you are the dealer, I'm out of the game
If you are the healer, it means I'm broken and lame
If thine is the glory then mine must be the shame
You want it darker
We kill the flame

Magnified, sanctified, be thy holy name
Vilified, crucified, in the human frame
A million candles burning for the help that never came
You want it darker

Hineni, hineni
I'm ready, my lord

There's a lover in the story
But the story's still the same
There's a lullaby for suffering
And a paradox to blame
But it's written in the scriptures
And it's not some idle claim
You want it darker
We kill the flame

They're lining up the prisoners
And the guards are taking aim
I struggled with some demons
They were middle class and tame
I didn't know I had permission to murder and to maim
You want it darker

Hineni, hineni
I'm ready, my lord

Magnified, sanctified, be thy holy name
Vilified, crucified, in the human frame
A million candles burning for the love that never came
You want it darker
We kill the flame

If you are the dealer, let me out of the game
If you are the healer, I'm broken and lame
If thine is the glory, mine must be the shame
You want it darker

Hineni, hineni
Hineni, hineni
I'm ready, my lord

Hineni
Hineni, hineni
Hineni

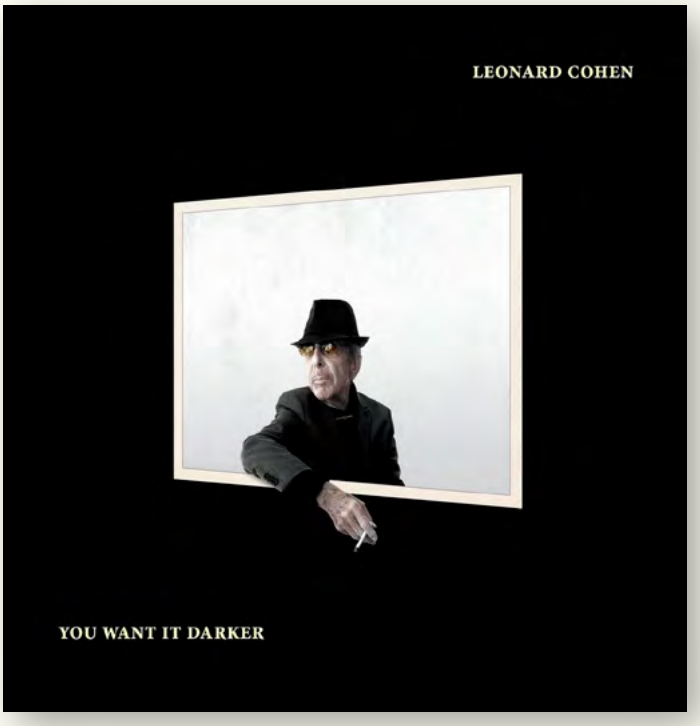

Colofon

Het Vriendenmagazine beoogt het volgende: De verbinding stimuleren tussen mensen met belangstelling voor publieksfilosofie, de Vrienden in het bijzonder. Het breed delen van filosofisch- en maatschappelijk betrokken verhalen, opvattingen en ervaringen.

Bestuur Vrienden ISVW

Fred Ahsmann	Voorzitter	fahsmann@vrienden-isvw.nl
Leo van der Meij	Secretaris	lvdmeij@vrienden-isvw.nl
Gerard Geerlings	Penningmeester	ggeerlings@vrienden-isvw.nl
Rity van der Avoort	Bestuurslid	rvdavoort@vrienden-isvw.nl
Vacature	Bestuurslid	

Redactie Vriendenmagazine ● redactie@vrienden-isvw.nl

Erwin van Aalst	Eindredacteur ai
Stefan Steenkamp	Redacteur
Miriam Rybier	Redacteur
Rity van der Avoort	Redacteur
Ton de Kok	Redacteur
Rudi Holzhauer	Columnist
Mark de Koning	Het beeld van de Koning
EVA Fotografie	Foto voorpagina ('De belofte')
Jelle - Ontwerp, Foto & Druk	Vormgeving en DTP

Het volgende Vriendenmagazine verschijnt begin oktober en heeft als thema:
'Winst, verlies en geluk bij mens & dier'

We nodigen onze Vrienden uit om hun ervaringen en verhalen naar de redactie te sturen: ● rvdavoort@vrienden-isvw.nl

Jouw verhaal in het Vriendenmagazine?
Schrijf ons over je ervaringen tijdens cursussen of weekenden die over de publieksfilosofie gaan. Deel de levensverhalen waar je van geleerd hebt of die je tot inzicht hebben gebracht. Mail over gebeurtenissen die je geïnspireerd hebben.

Kopijsluitingsdatum voor dit Vriendenmagazine nr. 3 is op **15 september 2021**
In september en december verschijnen Vriendenmagazine nr. 3 en 4.

goedgekeurd ANBI goed doel

VERENIGING VRIENDEN

ISVW.NL